

చత్రపతి శివాజీ

కృతికర్త

శ్రీ నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

ఆంధ్రోపన్యాసకులు : కళాశాల : భీమవరము.

ః ప్రచురణః-
కవితాప్రభాస, భీమవరము

ప్రథమ ప్రదర్శనము

(శ్రీ రాజరాజనరేంద్ర) పట్టాభిషేక వర్ణంతి. 14—9—46

పశ్చిమ గోదావరి కాళాశాలా విద్యార్థినాట్యమండలి.

శివాజీ:— శ్రీధ్రుమంతరాపు లక్ష్మీనారాయణమూర్తి

రామదాసు:— శ్రీ హెచ్చి. రామమోహనాచారి

భారతీరధ్ధు:— శ్రీ కేశనకుర్తి వీరభద్రాచారి

బాజీప్రభువు:— శ్రీ ఎ. సుబ్బారావు

తానాజీ:— శ్రీ నందుల సూర్యనారాయణ

నేతాజీ:— శ్రీ ఆరుమిల్లి శ్రీరాములు

శిష్యుడు:— శ్రీ అడవి విశ్వేశ్వరావు

సైనికుడు:— శ్రీ తంగెళ్ల కామేశ్వరావు

మొరళీనాదము:— శ్రీ జోనా సామ్రాజ్

సర్వస్వామ్యములు

కృతికర్తవి

ప్రతులకు: కార్యదర్శి

కవితా ప్రభాస: భీమవరము.

ముద్రాణ

మహాంధ్ర, భీమవరమ్.

కా 72. ప్రతులు ౧౦౦౦

డి. డి. కె. పి. కె. ఎ 5593—46.

జేడీ 13—5—1947

—: అవతారిక :—

“ ఛత్రపతి శివాజీ ” అను ఈరూపకమును ప్రచురించుటకు పురికొల్పినది

మిత్రశ్రీ తుమ్మలపల్లి వీరభద్రరావుగారి ఆదరము
పూజ్యశ్రీ పెద్దాడ రామస్వామిగారి ప్రోత్సాహము
గురుదేవులు శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారి ఆశీస్సులు.

పూజ్యమిత్రులు

శ్రీ తుమ్మలపల్లి సత్యనారాయణమూర్తి,

శ్రీ కొత్తమాను వెంకటరత్నంగారలు

వర్ధమాన నటులు

శ్రీ యన్. వి. యల్. నరసింహాచార్యులు, శ్రీ కొచ్చెర్లకోట సత్యనారాయణ, డాక్టర్ పొన్నపల్లి సుబ్రహ్మణ్యంగారలు

కళాశాలా సహవృత్తులు

శ్రీ కపిలవాయి సన్యాసయ్య, శ్రీ సన్నిధిరాజు రామమూర్తి, శ్రీ గుడిమెట్ల సుబ్బరెడ్డిగారలు ముద్రించుటకు ప్రోత్సహించినారు.

ఈరూపకములో శివాజీ జీవితమునందలి అద్భుత చారిత్రకసన్నివేశములను అతని సహవృత్తులైన బాజీమున్నగు మహానాయకుల ఆత్మత్యాగ వృత్తములను ప్రదర్శించుటయే పరమలక్ష్యము.

ముస్లిమ్ సోదరుల హృదయముల కావంతయు నొప్పికలుగరాదను ఆశయమును గ్రంథకర్త అసిధారా వ్రతముగా పరిపాలించినాడు.

కవిప్రావభాసను చిత్రించి యిచ్చిన సుప్రసిద్ధ చిత్రకారులు శ్రీలింకాల వెంకటసుబ్బారావుగారికి ఛత్రపతిముఖచిత్రమును చిత్రించిన ఆబాల్యమిత్రుడు సహాధ్యాయి, ఏలూరు మెట్రో స్టూడియోఅధి.నేత శ్రీవెంకటేశ్వరరావుకు, ప్రత్యేకశ్రద్ధతో పుస్తకమును ముద్రించిన మహాంధ్ర ముద్రాక్షరశాలకు శ్రీ ఆకుల సత్యనారాయణగారికి కృతజ్ఞత.

: క్షతిక ర :

సూత్రధారుడు

కృణదణుకింకిణీ కలిత కాంచన కంకణ కాంచియై రణ
 నృణిమయ శింజినీ పృకట నర్తనగాన ఝళంఝళ ద్వీలా
 సినియయి; జాళువా పసిడిసిగ్గుల మేలిముసుంగు మత్తకళా
 పృణయినిజార్చెడిన్, చెదరి రాలెడి వేసలి పూలజల్లులో.

ఓదివ్యగాయకా! భావింపవోయీ!

ఓనవ్యభావుకా! ధ్యానింపవోయీ!

అవెవృభాతసంధ్యా కలకలనినాదపిల సితదివ్యోపస్మలు
 అవె సువర్ణపతాక నవయుగోదయారణ కోమలరోచిస్మలు

ఓదివ్యగాయకా!

ఇవి స్వతంత్రవికాస యువభారతనిత్యవినిర్మల తేజస్మలు
 ఇవి మదీయకవితా రసభాషగీతికాతరంగితనమస్మలు

ఓదివ్యగాయకా!

శ్రీజయజయ నినాద మంజులగళ రంజిత దీప్తాంజలులవిగో
 శ్రీప్రియభారత జనయిత్రీ చరణాంబుజ పూజాంజలులవిగో

ఓదివ్యగాయకా!

దివ్యభారతవీర నరనాగీవవిత్త్ర రక్తాంజలులవిగో
 నవ్యభాగతన్మదయ వికసిత కవితామృత గీతాంజలు లివిగో

ఓదివ్యగాయకా!

చ త్ర ప తి

శి వా జీ

—: ప్రథమ రంగము :—

వైతాళికులు

శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజరాజశ్రీ, శ్రీమదఖండ మహారాష్ట్ర క్షమా
మండలాఖండలా! దిగంతవిశ్రాంతకీర్తి ప్రభామండల! స్వతంత్ర
భారత నిర్మాణదీప్తామండితభుజోద్గండ! సత్యపరాక్రమ తేజోమండలీ
పరివేషిత చండమూర్తాండ! అశేషభారతవీరజన నవ నవోన్మేషితా
శాలతాశ్రిత బాహుదండ! ఖండితారిమస్తక సమర్పిత చండికాపాద
పుండరీక! భండనపాండితీ నిర్జితాహితచమూకాండ! సనాతనధర్మ సం
రక్షణ దీప్తామండిత కోదండ! ప్రచండమరాట మత్త వేదండ వాహినీ
పూజిత రాజదండ! ఆశ్రితరామదాన తపఃపరిపూత దివ్యతీదండ!...

: ఘంటికానాద పరంపరలు :

రాజకుమార కేసరి! మరాట కిరీట మనోజ్ఞమౌళి! వి
త్రాణిత ధర్మపోషక! పరాక్రమ పాండుర దిగ్విభాగ! నీ
రాజి విభుద్ధతేజ! జిజియాసననీహృదయాబ్ధిచంద్ర! నీ
రాజన మంగళాశిష విరాజితమూర్తి! శివాజిపార్థివ!

: జై! జై!! జై!!! విజయ ఘంటికానినాదము! :

శివాజీ

వీరకమారుల రక్తవర్షముచేగాని స్వాతంత్ర్య కల్పద్రుమము చిగురింపదు. కాని, దండనీతి సర్వదా అంతిమోపాయము. జయించిన రాజ్యముల పునర్నిర్మాణమునకు శాంతిస్థాపనకు మనసర్వశక్తులు వినియోగించుచున్న యీ సమయముననే మనకు మరల కత్తిపట్టవలసిన అవసరము వచ్చినది.

. అమాత్యపింగళజీ

మహారాజా! బీజపూరుపై న్యములతో అఫ్ జులుఖాన్ మాతా భవానీక్షేత్రము తులసీపూరువరకు దండెత్తివచ్చినట్లు వేగులవలన తెలిసినది. ముట్టడిలో వజ్రీఘ్తో పాటు అనేక జనపదములు రూపులేకుండ సమసిపోయినవి. పాపము!!—

శివాజీ

వీరకమారులారా! విక్రమానవ కటుంబములో మరాఠజాతి నశించుట భగవానుని ఆశయమెన్నటికి కాజాలదు. ఈపవిత్ర ధర్మ రాజ్యసాధనిర్మాణమున మనలను కర్మకారులుగ ఎన్నుకొన జగదీశుని ప్రార్థింపవలెను. పరాత్పరుడు మనశక్తిస్థైర్యముల పరీక్షింపనిదే యీ మహాత్మర కర్తవ్యమును మన భుజస్సంధములపై మోపెట్టదలంపడు. అందు తొలిపరీక్షలో కృతార్థులవైతిమి. - ఇంకను పరీక్షాసమయము ముగియలేదు. ఈసారి జగదీశుని మెప్పించి మనలను మన ముద్ధరించుకొని తోడి భారతసోదరుల నుద్ధరించు అధికారమునకై ప్రార్థింపవలెను.

తానాజీ

మహారాజా! అజ్ఞానందుకొని ససైన్యముగ ఇదే సహ్యాద్రిసీమ నుండి వచ్చుచున్నాను. అనంతరకర్తవ్య మాజ్ఞాపింప ప్రార్థన.

శివాజీ

వీరకుమారులారా! ఎటుచూచినను మనకు శత్రువులే! మన కర్తవ్యదీక్ష యువతారవలె అచలచలము. అకుంతిత స్థైర్యముతో ఆత్మవిశ్వాసముతో శత్రువును ఎదుర్కొనుటయే.

అమాత్యపింగళజీ

వజ్రఘృమ్ముట్టజ్జిలో మగాత సేనలు సంపూర్ణముగా నశించినవి. విజయగర్విముచే బీజపూరు సేనలు మీద వచ్చిపడుచున్నవి.

శివాజీ

నిజమే! బలవత్కర్తవ్యమైన రిపుసమూహమును ఎదిరించ నలసి వచ్చుచున్నది అఫ్జల్ఖాన్! ఆరితేరిన వీరుకు, ఎదివేల కాల్యము! ఏమి? ఒక మహారాష్ట్ర జాగీరుదారుపై బీజపూరు సుల్తానునారి చర్య పై న్యాయము కదలివచ్చుచున్నదిగా!

వైతాళికులు

శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ, శ్రీభగవాన్ సమర్థ రామదాస న్యామి గురుదేవ ప్రభువులవారు జై! జై! జై! : ఘంటికానాదము : : రామముని భక్తిపారశశ్యమున పాడుకొనుచు ప్రవేశించును :

రామదాసు

శ్రీరామా! నీరదశ్యామా!
సుఖదామా! రఘూత్తమా!
దీనవత్సలానామా! సాధుసంతతిశామా!
జయజయ రఘువీర సమర్థ!
శ్రీరామా! నీరదశ్యామా!!

: శ్రీ శివాజీ నమస్కరించును :

శివాజీ

పూజ్యపాదులు శ్రీరామదాసస్వామి గురుదేవులకు శివా
సమస్కారములు.

రామదాసు

: లేవ నేత్రీ: రామ్ రామ్. బ్రహ్మర్షణమస్తు. సమస్త మంగళా
వాప్తిరస్తు.

తా.వాజీ : నేతాజీ ప్రభువులు

: సమస్కరింతురు :

రామదాసు

రామ్ రామ్. కృష్ణార్పణమస్తు! భగవానుడు మిమ్మందర
సన్నిగహించు గాక!

శివాజీ

మహాభాగా! దక్షిణాపథమంతయు అన్యాయశ్రాంతమై అల్లకల్లో
లమై అరాజకములో అట్టడికి పోవుచున్నది. జాతి సర్వశక్తులు రిత్త
పోవుచున్నప్పుడు కనులారగాంచి ఊరకుండ లేము. ఊరకొనక, సాధింప
గల్గినదేమియు కన్నడుటలేదు, సాధించినను “ రాజ్యాంతే సరళం
ధురీవమ్మ ” ని శాస్త్రములు ఘోషించు చున్నవి. మాబోటి ప్రాకృ
తులు కర్తవ్యతా విమూఢులై, కన్నులు నులుపుకొనుచు కూలబడి
కూర్చొను చున్నారు.

రామదాసు

వత్సా! నీధర్మజిజ్ఞాసకు సంతోషము ఏనాడో కరుణేత్రమున
! శీకృష్ణుడు పూరించిన పాంచజన్య శంఖారావము గీతానాదముగ

నేటికిని తరంగితమై భారతీయుల హృదయములలో ప్రతిధ్వనించి విజయుని కానుదోబిండుచున్నది. కర్మవీరులగు మరాఠ కుమారుల కింత కన్న ప్రబోధింపవలసిన దేమున్నది?

ప్రాణము గడ్డిపోచవలె ఆత్మసమర్పణ మాచరించి పౌరాణిక యోధులెల్లరు పురాతన సంస్కృతి నిల్పినారు! మీ బాణము నాశ్రయించినది భారత భాగ్యమునేడు, విశ్వకల్యాణ కళావిలాసములు హైందవజీవన చారిత్రావ్యముల్.

శివాజీ

మహాత్మా! కర్తవ్యము గోచరించినను, తత్సాధనకు కేవలము మనుష్యశక్తి చాలదు. మహాదాశయములను కార్యరంగమున ఆచరణలోనికి దెచ్చునప్పుడు మానవుని శక్తియుక్తులకన్న దివ్యకరుణాకటాక్ష వీక్షణములే యెక్కువగా తోడ్పడగలవు! రాజ్యము పోనుపోను ప్రవృత్తిపరమై విహితవిషయచింతాలంపటత్వమున బడదోయును. ముముక్షువులకు రాజ్యభారము ప్రతిబంధకమేగదా!

గురుదేవా!

సంపాదించితి శ్రీ భవానికృప అస్మక్మాత ఆశీస్సులన్
పెంపున్ గన్న మరాఠ రాజ్యము, శివాపేక్షా నిమగ్నుండనై
శంపాభంగుంమైన రాజ్యరమ నీషణ్మాత్రమే నాత్మకాంక్షింపన్,
ధర్మగవేషణా పథమునన్ శిక్షించి రక్షింపవే!

రామదాసు

వత్సా! శివా!

నీధర్మతాత్పర్యమునకు పరమసంతోషము.

శివాజీ

గురుదేవా! శరణాగతిని మన్నింపప్రార్థన.

శరణము కర్మయోగపథ సచ్చరణవ్రత వీరధర్మముల్
 శరణము తత్త్వమార్గ విలసత్సద సచ్చిదచిత్సజ్జోధముల్
 శరణము సత్యవాఙ్మయమసాగననాతన ధర్మదీపికల్
 శరణము రామదాసమునిసత్తము దివ్యపదారవిందముల్

: రామమునికి పాదసమన్కారము నల్పును :

: రామదాసు లేవ నెత్తును :

శివాజీ

దేవా! మధ్యాహ్నాభిక్షాసమయము సమీపించుచున్నది. సమయమునకు విజయముచేసినారు! మాపున్నెము పండివచ్చినది. శిష్యుడు సమర్పించు భిక్షావందనములు స్వీకరింప పార్థన.

రామదాసు

వత్సా! సిగ్గుకీక సంతోషము. అట్లే స్వీకరించెదను.

శివాజీ

కృతార్థుడను. జగదేక వంద్యులగు గురువర్యులకు భిక్షావదానముగా నమర్పింపదగిన దేమిగలదు? గురుదేవా! నాయీరాజ్య సర్వస్వమును భిక్షావందనములుగా తమపాదార్పణము చేయ అనుజ్ఞవేషుచున్నాను.

రామదాసు

వత్సా! సీధర్మతాత్పర్యమునకు సంతోషము.

శివాజీ

చరితార్థుడను.

సమస్తైవ్యదు ముక్తకర్మచయుడై సన్యాసియై రాజ్యభారము దాల్పంగ ననుగ్రహించెనట నాబ్రహ్మజ్ఞధర్మస్వరూ

ప్రథమరంగము.

పుమహాత్ముఁ ప్రియదర్శనున్ పరమత్మాపూజించిఅర్పింతురా
జ్యము నస్త్రువులు రామదాసముని పాదాంభోజయుగ్మంబునన్
:కరీటమును కరవాలమును వినముఁజై రాముని పాదపీఠిక పైనుంచును:

రామదాసు

; పరిగ్రహించి : కృష్ణార్పణమస్తు

శివాజీ

కృతార్థుడను.

వైతాళికులు

జై జై జై! శ్రీ శ్రీ శ్రీ భగవాన్ పూజ్యశ్రీ శ్రీనాథ మహా
రాజరాజశ్రీ శ్రీసమర్థరామదాసస్వామి గురు దేవమహారాజా! జైజైజై
: ఘంటారావములు :

రామదాసు.

వత్సా! శివా! సర్వరాజ్యమును భిక్షాప్రదానముగా మాకు
సమర్పించితివిగదా? ఇకనీవేమి చేయనంకల్పించుచున్నావు?

శివాజీ

తమ పాదసేన.

రామదాసు

వత్సా! శివా!

సంతోషించితి సీదుధర్మమతికిన్ సచ్చిలనంపత్తికిన్
కాంతారంబులముక్కుమూసికొనుమోక్షాకాంక్షీకిరాజ్యదు
గ్ధాంత ప్రాభవమేల? నా ప్రాతినిధిత్వంబిచ్చితిన్ సర్వభూ
తాంతర్యామి జగద్గురుండెపుడు తోడై నిన్నురక్షించుతన్

: కిరీటమును కరవాలమును తిరిగి శివాజీచేతి కందిచ్చును :
సత్యముకొరకై, ధర్మపరిక్షణార్థమై ఈకత్తిని ధరింపుము.

శివాజీ

దేవర ఆజ్ఞ శిరసావహించుచున్నాను.

రామదాసు

ఈకిరీటమును రాజాభిజ్ఞానములను యథాపూర్వముగ ధరించి
నిష్క్రమముగ రాజ్యము నేలుకొనుము.

శివాజీ

ఈశివా తనధర్మాధికారమును పూజ్యశ్రీ శ్రీమాన్ సమర్థరా
మదాస మునివశ్యుల చరణారవిందముల సాన్నిధ్యమున పరిగ్రహించె
నని ఎన్నటికిని మరువలేడు.

రామదాసు.

ఈసత్తిజ్ఞుని త్రిశరణశుద్ధిగ అనుష్ఠింపుము.

శివాజీ

మహాభాగా! సదాలోకాభ్యుదయమునకై నాసర్వచుర్వింశతుకు
పెరుదీయనని ఇదే తమ చరణారవిందముల ప్రమాణము చేయు
చున్నాను.

రామదాసు

విజయీభవ!

శివాజీ

మహాప్రసాదము, నాయీప్రాతినిధ్యమునకు చిహ్నముగా సత్య
భిక్షానమేదైన అనుగ్రహింప ప్రార్థించు చున్నాను.

రామదాసు

సన్యాసి అనుగ్రహించునది కాషాయాంబరము.

శివాజీ

మహాప్రసాదము.

రామదాసు

కాని, తీవ్రదీక్షను, పరమధర్మనిష్ఠను, అసిధారాత్రయమును
కోరుకొనుచున్నావు. : ఇచ్చును :

శివాజీ

చిత్తము. మహాప్రసాదము.

: కాషాయధ్వజము నెగురవైచి :

సహవతులారా! శ్రీ శ్రీ శ్రీ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమర్థరామ
దాసస్వామి మునివర్ణుల తపఃపరిపూతమైన యీశ్వర కాషాయము
స్వార్థత్యాగుల సామ్రాజ్య పతాకమై విజయధ్వజమై వెలయుగాక!
జై! భగవాణ్డే. : జయ జయ ధ్యానములు: వీరకుమారులారా!
భారత భాగ్యోదయమైనది. నేటినుండి మహారాష్ట్ర చరిత్రలో స్వర్ణ
యుగము ప్రారంభమైనది.

: సైనికులు వచ్చెదరు. జయజయనాదాలు :

గురుదేవా!

విజయశ్రీగొనివచ్చు వీరసమరావేశమ్ము మీ పాదపం
కజ సాన్నిధ్యమువల్ల కల్గినది దీక్షాబద్ధచేతనుకలై
ప్రజలొక్కమ్మడి వచ్చినారలదె సామ్రాజ్యధ్వజోద్ధారులై
యజనార్థుల వలె కన్గొనుండుకరుణాపాంగావ లోకంబులక

కాటికి కాల్యాపి కంటసీరిడుతల్లి
 వీడ్కొని వచ్చిన వీరుడితడు
 కోరివరించి కైకొన్న విలాసిని
 వేడికాగిలి వీడు వీరుడితడు
 పట్టాభిషేకమా పదినాళ్లలో సింహ
 పీఠక దిగివచ్చు వీరుడితడు
 కానక కన్నట్టి కసిగందు పురిటింట
 వీడి పోరగవచ్చు వీరుడితడు
 మమతలక వీడి మోహపాశము విడల్చి
 స్వార్థమును ద్రోసి వాత్సల్యమడపి; ధర్మ
 దేవతకు అంజలి ఘటించు దేశభక్తు
 లరయు చున్నారు దేవర ఆజ్ఞకొరకు.

: సైనికులు జయ జయ ధ్యానములతో నమస్కరించెదరు:

పతాకవందనము : బృందగీతి

శ్రీజయ పతాక! శుభదా!
 జయ జయ వరద శ్రీ॥
 విశ్వవిహార ! విజయ విలోల
 జనగణ రమణ భవభయ హరణ
 స్వాతంత్ర్య తేజోవిశాలావనీ భారతభాగ్యవిధాయి
 స్వేచ్ఛా గగన విశ్రుతవిహారిణీ
 అరుణా నరణా భరణా
 స్వాతంత్ర్య వికాస ! శోభావిభాస
 భారత మానసహారీ శ్రీ॥

రామదాసు

బాధల కోర్చియుక్ భరత వన్సమువీడదు వీరధర్మమున్
నాథుల బాసివీరలలనల్ చితికెక్కిరి శీలరక్షకై
సాధక దీక్షగైకొనుడు సైనికులార రయంబునన్ జగ
న్నాథు రథంబు సాగినది ధర్మపథాన జయోన్ముఖంబుగా.

పోవుడు వీరులార రణభూమికి మీకుజయంబు కల్గెడున్
దైవము తోడుగాగలదు తప్యమునమ్మును, మాతృదేశ సే
వావసరంబునందసువులర్పరణ సేయు పరాక్రమోన్నతుల్
భావియువప్రపంచమున భాసిలుగావుత మేలుబంతిగా.

: రామముని నిష్క్రమణము :

ప్రతీహరి

: పవేశించి: జయము జయము మహారాజులకు .... మహా
రాజా! శ్రీకృష్ణాజీ భాస్కరదేవ్ మహాశయులు రాయబారియై వచ్చి
తమదర్శనార్థము వేచియున్నారు.

అమాత్యపింగళజీ

ప్రవేశ పెట్టము.

: ప్రతీహరి నిష్క్రమణము :

కృష్ణాజీ

: ప్రవేశించి: జయము జయము మహారాజులకు

శివాజీ

రామ్ రామ్. స్వాగతము!!

అమాత్యపింగళజీ

సుస్వాగతము... మహాశయులకు!!

కృష్ణాజీ

:ఆసీనుడగును:

పింగళజీ

మహాత్మా! తమగాకకు గలప్రయోజనమును విన శ్రీ మహా
రాజులు కృతూహలులై యున్నారు.

కృష్ణాజీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజశ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకుజయ పరంప
రాభ్యుదయములు.

శివాజీ

శ్రీ ఆప్ జాతాభావ మహావీరులకు మానుహృద భినందనములు

కృష్ణాజీ

శ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకు ఖాన్ సాహేబ్ జీ వారిఅభినందనములు

పింగళజీ

తమసలదేశమును అనుగ్రహింప ప్రార్థన.

కృష్ణాజీ

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శివాజీ ప్రభువులవారికి—తరతరములనుండి శ్రీవిజా
పురీసుల్తానువారు సుహృద్ భావముతో తమకటుంబమును మన్నించి
గౌరవించుచున్నారు. తరతరాలనుండి అవిచ్ఛిన్నముగా వచ్చుచున్న
ఈసంబంధ బంధమును దృఢతరము చేయుటకుబదులు ఉచితజ్ఞాన
శివాజీప్రభువు పెద్దలఆచారమును మీరుట స్వకటుంబభవితవ్యమునకు
గాని దేశక్షేమమునకు గాని ప్రజాభ్యుదయ శాంతిసంపదలకు గాని ఏ
మాత్రము తోడ్పడజాలవని ఖాన్ వారు హెచ్చరించుచున్నారు. ఈ ఆ
ప్తవాక్యమును మన్నింపనిచో అప్రతిహతమై బీజపూరుసేనలు గత్యం
తరములేక కదలినచ్చును. కోరినచో ఖాన్ వారు తమకు దర్శన హను
గ్రహింప సిద్ధముగానున్నారు.

శివాజీ

శ్రీ పూజ్యశ్రీ భాస్కరదేవ పండితులకు మాకృతజ్ఞత. ఈహిః బోధ మాకేగాక సకలమాహారాష్ట్రదేశమునకు, భారత భవితవ్యమునకు గూడ వర్తింపగలదని, వేదమార్గప్రతిష్ఠాపనాచార్యులగు భాస్కరదేవులు ఇదివరకే గుర్తించియుండురని మావిశ్వాసము. ఏమందురు: మహాశయా!

కృష్ణాజీ

మహాప్రభూ! చెప్పవలసినదంతయు చెప్పినాను - నేనురాయ బారినిగదా?

శివాజీ

రాయబారులు మాత్రమేగాదు! ధర్మనియంతాధికారముగల బ్రాహ్మణులుగూడ. ఆర్షభూమిని బ్రహ్మ తేజస్సుక్షీణించిన ఊత్రధర్మము మాత్రమునిలుచునా! మహానుభావా!

కృష్ణాజీ

కలియుగములో కానిగౌరవము మాకిచ్చుచున్నారు ప్రభువులవారు. ఏమిబదులు చెప్పగలను?

శివాజీ

మహాశయా! తమకు చెప్పవారున్నారా?

: తెరలో :వై తాళికులు

ఎలనాగమ్ములు తాసభారమున బృంహిం చెన్ కరంబెత్తి, ఘంటలు మ్రోగెన్ ఘడియారశాల; పరగెన్ ధగకానినాదమ్ము; సేనలు విశ్రాంతికి చేరసాగినవి స్కంధావార గర్భంబులన్ తలపైదోచె నభోంతరాగమున మార్తాండుండు చండాంశుడై

ప్రభుమరంగము.

శివాజీ

రేపు కొలువులో భాస్కరదేవులు మావిజ్ఞప్తిని వినగలరు.

కృష్ణాజీ

చిత్తము.

శివాజీ

అమాత్యపింగళి! భాస్కరదేవులను భానాగి మందిరములో
విడిచిచేసి సమస్తగౌరవ మర్యాదలతో అతిథిపూజచేయుడు.

: ప్రేర :

★ ద్వి తీ య ర ం గ ము ★

: ప్రవేశము : : భారతీ తీర్థడు:
: మహారణ్యము : నదీతీరము: : ఆశ్రమపరిసరము:

భారతీ తీర్థ

ద్వంద్వబద్ధమైన ప్రాణికోటి; వికారమయమైన జీవనము; అ
వ్యవస్థితమైన సృష్టిని పరమేశ్వరున కంటగట్టి ఆతనిశిల్పకళకు గూడ
కళంకము నాపాదించుటకు నామనస్సు అంగీకరించుటలేదు. పరాత్పరా!

దేవుడు విశ్వశిల్పి; జగత్స్థితి కారణమై జనావళి
కావగలండటంచనిననమ్మనునేను; డరూమయుండవో
నీవె సృజించితేని అనన్తలీనంతయు పాపదుఃఖితా
పావలమైన ఘోరనిరయప్రతిమాన మొనర్చియుందువా!

ఓ బీజపూర్ సైనికులారా! నేనుగాని వ్రజభుగ్ ప్రజలుగాని
మీకెట్టి అపకారమును చేసియుండలేదే? జనపదమునంతయు అగ్నిదగ్ధ
ముచేసినారు!! ఘోరము! హాయి- సేనాపతియైన అఫ్జలుఖాన్ కు విన్న
వించి వీరికి తగినశిక్ష — శిక్షచేసిన నేరమునకు ప్రతికృతికాజాలునా?
పాపము! ఈ సైనికులేమిచేసెదరు! సేనాపతి వీమిచేయగలడు! ఘోర
మారణకర్మమే హింసాదౌర్జన్యపశుప్రకృతిప్రకర్షయే పరాక్రమ
కృత్యముగ వీరధర్మముగ ప్రపంచములో చెల్లుబడియగుచున్నవి. వ్రజ
ఘర్ ముట్టడిలో శతఘ్నిఘాతముచే మృతుడైన నావీరకైక సుతునికై
విచారింపను. నిర్భాగ్యుని నన్నువీడి నాకలోకమున కేగిన సాధ్వీమణి
నాసహధర్మిణికై దుఃఖించుటలేదు—కాని—సోదరమానవులకు సం
ఘటిల్లిన విఘ్నమునకుమాత్రమే బాధపడుచున్నాను.

అన్యోన్యవైరముచే మానవ కుటుంబము అగ్నికండమున కాహుతియగుచున్నది. యుద్ధజ్వాలలు భూగోళము నంతయు ఆకలి మంటలు నిరుపేదల హృదయ కహరములనువలె, దహించుచున్నవి.

ఆకలిమంటచే నుడిగి అల్లలలాడి కృశించి, మానవా నీకముమాడిపోయినను నీహృదయమ్ము ద్రవింపదేమి? దే వా! కృపమాని, దీనజనబాధలగానక యందువేల? భూ లోకమునెల్ల స్వార్థపరులుకా కఠినాత్ములు కొల్లగొట్టగా!

అదిగో! ఆకాశముగూడ ఎఱ్ఱవాఱుచున్నది. దీనజన హృదయ ములలో మండుచున్న ఆకలిమంటలు ఆకాశముచుగూడ ఆనరించు చున్నట్లున్నవి. యుద్ధభూములలో ప్రవహించుచున్న రుధిరవాహినులు పొంగి ఆకాశముగూడ నెత్తురు వరదలలో ముంచియెత్తుచున్నవి.

జగదీశ్వరా! తుభాగ్నిజ్వాలా కీలితారుణకిరణ ప్రభలచే రక్త వాహినీని క్షనంగక్షోణీశోణితన్మృతులచే నవ్యయుగోదయోషకికా తులప క్షించుచున్నావా. ఈబాధలన్నియు భూదేవి నవ్యయుగో దయమునకై అవశ్యము అనుభవింపవలసిన ప్రసవవేదనలేనా? ప్రభూ! ఓహో! వ్యాధానుభావితమైన ఉప్రప్రపక్షివలె యథాస్థానమునకు చేరినాను!!

ఓ అల్పమానవుడా! కామ కోర్ధ లోధ మోహ మద మా త్సర్యప్రేరితుడవై ఈభూగోళములో నివసించు నీహక్కును దుర్విని యోగముచేయుచున్నావు. దయ దాక్షిణ్యము బేదార్యము ప్రేమ త్నమ తపస్సు—సర్వమునీలోనశించినవి. ఓ నీచమానవుడా నీకతగిన శాస్త్రజరుగుచున్నది.

అదుగో! అదుగో! చిమ్మచీకట్లు అట్టులు సాచుకొనుచు
 పృథ్వీకాల కాలజీమూతొఘములనలె భూసభోంతరాళములగమ్మి
 ఝంఝూనిలవేగాలోలములై మీదవచ్చిపడి గర్జించుచున్నవి. భీషణ
 నిర్దోషములు నల్పుచు ఘోరనిష్ఠాతసంఘాతములు వసుంధరావలయ
 ముచు బ్రద్దలుకొట్టుచున్నవి. మినుకు మినుకుమచు ఆశాద్యుతుల నీను
 మాసవజీవన జ్యోతియు స్నేహవిహీనమై ఆరిపోవుచున్నది. అగ్నిపర్వ
 తములు ఆకాశమునుచీల్చుకొని ప్రచండధ్వజములు నల్పుచు భూను
 జ్వాలాభీలములై బ్రద్దలుగుచున్నవి. సప్తార్ణవములు అట్టుడికిపోయి ఘూర్ణిల్లు
 చున్నవి. మృత్యుదేవత వికటాట్టహాస తాండవములో సామ్రాజ్యము
 లు నలిగిపోయి రక్తసావములో మునిగిపోయి దొర్లుచున్నవి.

అదుగో! మహాకాళి! విశ్వపిశ్చంభరావలయమును శ్రీశాసవాటి
 కగమార్చి బ్రహ్మశిరస్సుతో దుధిరపానముచేయు చున్నది.

ఓ పంచభూతములారా! బాగుగనే విజృంభించుచున్నారు.
 ఇంకను-మీ మీశక్తికొలది విజృంభించి—యీసృష్టినంతయు రేణువు
 లుగ, అణువులుగ పరమాణువులుగ మార్చివైచుడు. జగదీశ్వరా! ఇది
 యేనా? నీఅభిమతము!

సకలమానవ కర్మసంసారమెల్ల
 శాంతిలేక సంతతరణాకాంతవగుటె
 సృష్టిపరిణామ ధర్మమోచెప్పవోయి!
 కూరినలీలావిలాస ప్రసారదృష్టి
 కష్టపూరితలోకమ్ముగాంచి, వికృత
 మందహాసమ్ము నల్పేడి చందముగను

భత్రపతి శివాజీ.

కానుపింతువు నీవు నాకనులకిదగ్గ

జాలమహిమపోలిక; భ్రాంతి నదృశముగను!

న్యాయహరికమగు కర్మజగత్తులో శాంతిఎచ్చటిది? సామరస్య
మెక్కడిది! కృత్రిమ ప్రపంచమునువీడి ప్రశాంతమనఃకూతరణ్యసీమలో
వసించెదను. స్వచ్ఛమైన యీనిర్మలప్రకృతిలో నాహృదయతాపము
శాంతముచల్లారగలదు.

ప్రశాంతవాతావరణము నభిలషించియే మునులు ఆశ్రమవా
స్తులై తుపారాది శిఖరములను చేరుకొనుచున్నారు.

ఈరెండుకొండల నడుమనుండి, యిరుక్తనలోయలో దారిచేసి
కొని, సంకన్నల దయారసమువలె, ఈనిర్భరిని ఎంతరమణీయ భయా
నకముగా ప్రవహించుచున్నది!

ఉత్కుళమలినీకల్వార కేసరకాశకలితకల్లాలమాలినీరమణీ
యమై నీలనీరదాకాశవి కాసలిలప్రకాశమానమై యీసరస్సు ఎంత
శోభాయమానముగనున్నది! సరోవరతీరమున సంచరించు ఈహాణ
కిశోరముకన్నులలో అమాయకత్వము ప్రతిఫలించుచున్నదే! :వెద్దపులి
గాండింగ్రవిని ఉలికిపడి: ఏమి! యీభీకరనినాదము!!! గుండెలదరు
ఈగాండింపు ఏవ్యాఘ్రీఘోషమోగదా!

కొఱకుదప్పల రాల్చుచు కొదమలేట్లు

దెసరి దుముకుచున్నవి ముండ్లపొదల; పోయి

పోయి ఏవాకికోరలపులీ మఖమ్మ

చొచ్చునకట! యీచిన్నారి సొగసువగలు!!

ఛీ! భూరాజ్యమునువలె, వనరాజ్యమునుగూడ, క్రూరమృగ
రాజులే, పరిపాలించుచున్నారు. నిస్సర్గమణియమగు నీవస్యైవకృతిలో
గూడ పాపముశాంతించుటలేదు.

బలహీనులైన వారలు
బలవంతుల చేతజిక్కి- బాములువడుటే
యిలగల సృష్టిరహస్యమే
తెలియన్ జాలను నిజమ్ముదెల్పుముదేవా!

: తెరలో : సంగీతము:

: పాడుకొనుచు రామదాసస్వామి ప్రవేశము :

భారతీ తీర్థ

తమోవిలమగు పూర్వదిశావలయమున నవోదితుడగు అరుణు
నివలె, కాషాయకాంతులు దశదిశల విరజల్లుచు ఇంద్రియానాతటము
ను అధిరోహించుచున్న ఈమహామునిపుంగవు డెవరు? — ఈతత్వైక
జీవి ఆలపించు గీతికలోని పరమార్థమునాకు బోధపడుటలేదు గాని
గానముమాత్రము నాముగ్ధహృదయమును పురాతనసత్యమువలె స్పృ
శించి పరనశముచేయుచున్నది.

రామదాసు : శిష్యునితో:

నరసంచారము లేని యీకాంతారములో ఒంటరిగానున్న
యీయువకుడెవరు? పాంథుడైయుండునా? అట్లైన పాదరక్షలుగాని
జలకలశముగాని లేవే!

వత్సా! ఎవరక్కడ? వత్సా! ఎవరక్కడ?

భారతీ తీర్థ

: నానానము:

రామదాసు

నాయనా!

అంతరించినవి నిశాంధకారములు
 జగద్ బాంధవుని దివ్యకరముసోకి
 అలముకొన్నవి సమస్తాశావకాశముల్
 సవ్యచైతన్య విలాసరుచులు
 సాగుచున్నవి వనస్పతుల రెక్కలువిప్పి
 పక్షులెల్ల గవేషపథము బట్టి
 పోవుచున్నది నూత్న జీవనోత్సాహియై
 ఇరుకుకొండలదాటి యిందయాన

ప్రకృతిపులకరించె | పత్యూషపవనాల
 పలుకరింప బదులు పలుకకుండ
 ఈఅరణ్యమందు ఈనదీతీరాన
 నిల్చితేల వత్స! నీడవోలె!

భారతీ తీర్థ

దయామయా! సమస్కారములు.

రామదాసు

హమ్!రామ్! సమస్తమంగళావాప్తిరస్తు!

భారతీ తీర్థ

అవ్యాజమగు మీరళీస్సుగూడ నన్ను కలవరపెట్టుచున్నది.
 మహాశయా! సన్నేలపలుకరించితిరి? ఈదీనునివలన జగుగుప్రయోజన
 మేమియునులేదే?

రామదాసు.

ముప్పదివసంతముల తారుణ్యము నీముఖమున తొలుకాడు
చున్నది. ఏల ఇట్టి నైరాశ్యగీతాలాపన మొనరింతువోయి!

భారతీ తీర్థ

జననిగర్భాననుండి పుట్టిన క్షణంజె
కెప్పుకెప్పున నేడ్చితి నవ్వకుండ
ఏడ్చుటెలకో తెలిసినదివుడనాకు
దినదినంబును గడచెడు తెరగుజూడ.

రామదాసు

వత్సా! నిన్ను భగవాను డనుగ్రహించునుగాక!

భారతీ తీర్థ

భగవానుడు దీనుల మొరలాలకించునా?
దేవుడు ధర్మమూర్తి; భువితీరిచి దిద్దునటందు కేలదుః
ఖావలమూర్తుతా ప్రజలకై నిబాపడు? దీనవేదనా
రావములాలకించెడి పరాత్పరుడుండియు మిన్నకుండి దో
షావృతరాగభోగమలినాత్ముల విశ్వమునేలనిచ్చునా?

రామదాసు

నాయనా! నీటిలోనివసించు చేపకేదాహమైన ఏమిచేయవల
యును! జగదీశునిచిద్విలాసములు అనంతములు. సృష్టిస్థితులనే తర్కిం
చుచున్నావు?

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! సమాధిబద్ధముగాని కవిభావనవలె, ఆనాచిత్వ

భత్రపతి శివాజి.

భూయిష్టమైన యీవికృతప్రపంచప్రకృతిపై నా మనస్సు తిరుగబడుచున్నది. సృష్టినిగూర్చి, స్రష్టనుగూర్చినాకుగూడకొన్ని అభిప్రాయములున్నవి.

రామదాసు

నాయనా! ఈభూగోళమును చంద్రమండలమును దృశ్యాదృశ్య సకలచరాచరప్రపంచములను నిత్యచైతన్యముతో తాండవింప జేయుచున్న తేజోరాశి మనమీద అవ్యాజకృపతో వెలుగు వెల్లువలు కురిపించుచున్నాడు. కన్నులుదెరిచి చేతులుమోడ్చి ఆజ్యోతిర్మయునికి అభ్యంజనినర్పించనోయి!

భారతి తీర్థ

దృశ్యాదృశ్యమైన సకలచరాచర ప్రపంచములను సృష్టినల్లిన బడలికచే సృష్టికర్త యోగనిద్రచెందినాడు. ఇంకనునిదించుచునేయున్నాడు. ఆలనపాలనలేని సృష్టినేటికీవిధముగ పరిణమించినది. స్రష్టమేలుకొని తనసృష్టి ఏగతికివచ్చినది ఒకమారుపరికించిన, ఆతనిగుండె బద్దలై ఇకమీద ఎప్పుడును సృష్టినల్పడు.

స్వార్థలోలతను జనులన్యోన్యహానన
కాములై పోరుదున్నారు; కానవయ్య
రక్తవాహినీ సిక్త సంగ్రామసీమ
మృత్యుదేవత భీకరనృత్యసరణి.

రామదాసు

వత్సా! నీనామధేయమేమి? నీవెవ్వరవు? ఈనైరాశ్యతాలాపనకు కారణమేమి?

భారతి తీర్థ

నా పేరు

పేరున కేమిగాని నిరుపేద నొకానొకనూనవుండ, సం
సారముకూలిపోయినది; మానవజీవనమెండమావి ని
స్సారము స్వప్నమంచరసి సత్యముకానకపోయితిన్ నిగా
ధారుడ; తత్త్వవిద్యులకు తర్పణవీసీతి జాహ్నువీతటిన్

రామదాసు

నాయనా! నీవేనా భారతీ తీర్థపు.

భారతీ తీర్థ

అయిన నేమి?

రామదాసు

వత్సా! నీయుదంతమంతయు మాకీవరకే తెలిసినది. వజ్రఘర్
ముట్టడిలో మీకుటుంబమునకు సంభవించిన విపత్తునిని మాళివ చాల
విచారించినాడు. నీకొఱకై సేవకులను పంపినాడు. నీవంటి పండి
తుడు విధివిపరిపాకమున విపత్తులు వచ్చినంత మాత్రమున ధృతిసెడి
అవివేకమున పడరాదు. నీవుమహావిష్ణునివి. కాశీలో నవద్వీపములో
జిజ్ఞాసతో విద్యాభ్యాస మొనర్చిన వేదవేదాంగ పారంగతుడవు. నీవు
తిరిగి కర్మపథమును కార్యశీలుడవై నిర్వహింపగలవని నావిశ్వాసము.
నాయనా! ఇట్లేల ఒంటరిగా ఈ అరణ్యమునకు వచ్చినావు.

భారతీ తీర్థ

చిత్తశాంతికై అరణ్యవాసముచేయ వచ్చినాను. కాని!- వన
వాసములో గూడ శాంతిలేదని గ్రహించినాను.

రామదాసు

నాయనా! నాభీయందు కస్తూరిగల మృగము పచ్చగడ్డికొఱకై
పరుగులు పెట్టుచున్నది. వెట్టివాడా! శాంతి బాహ్యపపంచములో

ఎచ్చటనులేదు. శాంతి నీఆంశరప్రకృతిలో నీ హృదయాంతరాళమున ఇమిడి యున్నది. నిర్మలశాంతిజ్యోతినిగాంచ నిచ్చగింతువేని అంతర్ముఖుడవై ఆత్మవ్యవసాయమునకుపక్రమింపుము. నాయనా! పసిస్తుతము సీలక్ష్యమేమి? ఎచ్చటకు పోవుచున్నావు?

భారతీ తీర్థ

అనంతకోటి గృహతారకా నివహములతో, ద్వాదశాదిత్య మండలములతోనంక్షన్వితానిరుద్ధ సూర్యభూచంద్రగోళములతో ఖగోళమున శూన్యానకాశమునబడి ఎచటికో ఎచటితోపోవుచున్న బ్రహ్మాండములవలె నేనును పోవుచున్నాను. ఎచ్చటికి పోవుచున్నానో నాకే తెలియదు.

రామదాసు

నాయనా! సహస్ర గృహములు నిర్ణీతగణితబద్ధమై విశ్వశిల్పములో ఆ తర్వాహినిగ నినదించుచున్న ఒకమహాలయకు గానమునకు అనుస్మృతముగా నడచుచున్నవి. ఆవిశ్వగానమునకు తన జీవితమును ప్రతిగల్గిపాడుకొను ముముక్షువే యోగసిద్ధుడు. ముక్తజీవి.నాయనా! గృహతారకలు లక్ష్యములేనివిగావు.

భారతీ తీర్థ

నాకు ఏలక్ష్యమును లేదు- ఏదారి తెన్నులు గన్పించుటలేదు! తోచిన దారినిబట్టినాలుగు త్రోవలు గలియు ఈ శృంగాలకమును, చేరినాను. ఇకమీదదారి గన్పించుటకులేదు. ఈనాలుగుదారులు ఎచ్చటకు పోవుచున్నవి? ఈనదీమార్గము ఎచ్చటకుపోవును?

రామదాసు

ఈనదియేనీకు మార్గముజూపుగాక. వత్సా! నీకులక్ష్యమేదియులేదు- సరే! కాని, ఈనదికి మాత్రముకలదు. ఈనది ఎక్కడ ఏ

కొండచరియలో, ఏసెలయేరుగా నుత్పన్నమైనదో- కాని- ఇరుకులో
యలలోను పీఠభూములలోను మార్గముచేసికొని దుర్గమారణ్యములను
గమించి పోవుచున్నది ఈనదికి లక్ష్యము సముద్రము- కాని పోవ
లయు మార్గము తెలియదు. కొండలడ్డుపచ్చిన దొలుచుకొని యైనను
పోవును. కావున లక్ష్యమైన సముద్రమును నిశ్చయముగా జేరగలుగు
చున్నది.

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! ఉదయభానుని కోమలకిరణస్పర్శచే విడిచినదు
పొగమంచుతెరలవలె నానందహేమములు పటాపంచలయినవి. ప్రభు!
నీఅమృతగాన విన్యాసముచే ఆశీస్సులు నాశిరస్సున కరిపించుము-
మహానదీ! నీవెట్లు నీలక్ష్యమును చేరుచున్నావు.

రామదాసు

ఇంద్రయానానదీమతెత్తి!

పడగులువెట్టి, మేటిపరవళ్లను దొక్కుచువచ్చి, శైల గ
హ్వారముల కిందుగా నొరసిపారుచునుంటివి బల్ సుడుల్ సుడుల్
దిరిగి అరణ్యసీమలను దేశము లన్నిటిదాటిదాటి ఏ
ట్లరిగెదవమ్మ! నీదుడుకు యాత్రకు గమ్యమదెద్ది తెల్పుమా?

భారతీ తీర్థ

మహాభాగా! సత్యసంకల్పులగు తమవచనాను సారము ఈనది
యేనాకు మార్గమచూపినది. తాము శివాజీమహారాజు గురువులు
శ్రీరామదాసస్వామి ప్రభువులుగా గన్పించుచున్నారు.

రామదాసు

వత్సా! నిన్ను భగవానుడనుగ్రహించినాడు.

భారతీ తీర్థ

కృతార్థుడను. ఈనదియేనాకు గురూపదేశ మొనర్చినది. నేనును ఆకుంతిత్సార్థముతో పురుషకారమొనర్చి నాగమ్యమును చేరెదను- శివాజీ కొలుపుకూటమునకేగి, ధర్మరాజ్యసాధనిర్మాణమున నేనును ఒక కర్మకారుడ నయ్యెదను-

రామదాసు

వత్సా! పురుషకారమును నెరపి, చరితార్థుడవుగమ్ము!

భారతీ తీర్థ

శరణమురామదాస మునిసత్తము దివ్యపదాబ్జకీత; సం సరణమహార్ణవక్షుభిత సంగతతుంగతిరంగ భంగ సం తరణవిధానగానపరతత్వరసామృతభక్తి; సత్యసుం దరశివయోగ ధారణ సనాతనధర్మముముక్షుమార్గమున్.

నేవకుడు

:ప్రవేశించి: శ్రీశ్రీశ్రీశివాజీ ప్రభువగ్యులు ఈలేఖ తమకు సమర్పింప మని పంపినారు.

రామదాసు

వత్సా! భారతీ చదువుము.

భారతీ తీర్థ

శ్రీశ్రీశ్రీ శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమర్థరామదాస స్వామిగురుదేవుల చరణసాన్నిధ్యమునకు. శివానమస్కారములు-దేవర ఆశీర్వాచన(సభాపముచే మరాఠబాహువులను విజయలక్ష్మీవరించినది.

శిష్యుడు. శివ.

: తెర :

★ తృ తీ య ర ం గ ము ★

అగ్రానగరము : భానోజీసాధము : చిత్రానసము.

జయశ్రీ - : వీణవాయించుచుండును :

: బాలాజీ పృవేశము :

నిండుజాబిల్లి పండువెన్నెలలసీన
బిందుమకరంద సందోహతుండిలమ్ము
మొగ్గ చెంగల్వ చిన్నారిమోము నెత్తి
అరయచున్నది నీకై భ్రమరకిశోర!

: బాలాజీని కీగంటజూచి, లేచి, : స్వాగతము!

బాలాజీ

ఈవీణపలుకునది సంగీతమా? కవిత్వమా?

జయశ్రీ

మీకు-పది-పక్క-వగారుచించును.

భారతీ తీర్థ

నాకు సంగీతములో కవిత; కవితలో సంగీతము రుచించును.

జయశ్రీ

ఓహూ! లలితకళలలో ప్రత్యేకముగా మీకు అభిరుచి లేక
అభిమానము లేక అభినివేశము ఉన్న కళ?

బాలాజీ

చిత్రకళలో దేవుని దస్మించెదను. సంగీతములో విందును
కవితలో అనుధవించెదను- నిన్ను, చిత్రమగదిరములో నీ “ నందన

భక్త్యంతి శివాజీ.

నవనమును ” చూచినాను. వేలాడు ఆచిత్రఫలకములో ఉద్భావన
వనమే ఊగులాడుచున్నట్లు అనిపించినది.

జయశ్రీ

ఇప్పుడే యింకొక చిత్రమును వ్రాయుచున్నాను.

బాలాజీ

ఊరికే, వట్టిమాటలు చెప్పి, ఊరించిన ప్రయోజనమేమున్నది?
ఆచిత్రమును చూపరాదా?

జయశ్రీ

ఇదిగో! : ఒకభామ్యపై బంగారుపిచ్చుకకూర్చానిన చిత్రమును
అందించును:

బాలాజీ

:మానము: చూచుచుండును:

జయశ్రీ

ఏమి? మాట్లాడుటలేదు. బంగారుపిచ్చుకకు కొమ్మకు అంగాం
గీభావము కదురలేదా?

బాలాజీ

అబ్బే—అదిగాదు!

జయశ్రీ

ఏమిటే ఆతటపటాయించు? లోటేమైనకనిపెట్టినారా?

బాలాజీ

ఈబంగారుపిచ్చుకను-ఇంద్రధనుస్సు వన్నెచిన్నెలతో-బంటరిగా
ఏకాకిగా చిత్రించినావు. పిట్టలుఎప్పుడు జతవిడువవు. పక్షులు మరో
పిచ్చుకను చిత్రించిన.ఆపక్షులు-బంటగా హాయిగా-మధుర సాహచర్య
ములో నందనవనములో కాలముగడుపుగలవు.

జయశ్రీ

ఇదియేవా మీదీగ్ధాలోచన

బాలాజీ

చూడు! జరూ! ఒంటరిగా-వ్యవాసిగా - ఆపిట్టను అట్టుండిట
సీమెడను ఎంతపాపముచుట్టుకొను ననుకొనుచున్నావు!! ఏమి! చెప్పు
జరూ! నీకుకూడ అట్లుతోచుటలేదా?

జయశ్రీ

ఈచిత్రము ఇంకను పూర్తికాలేదు.

బాలాజీ

ఓహూ! ఎప్పుడు పూర్తిచేయ దలచుకొన్నావు?

జయశ్రీ

అది నాయిష్టములో లేదుగదా! రసజ్ఞులకు ఆమాత్రము తెలి
యదా?

బాలాజీ

పోనీ! వీణనయిన వాయింను. మాటలలోదించి పాటమాని
వేసినావు. నీవీణాగానమునకు నాచేపులు నోచుకొనలేదా!

జయశ్రీ

ఇదివరకు చాలసారులు విన్నారుగదా? విసుగెత్తలేదా!

బాలాజీ

ఎప్పటి కప్పుడు నవ్యాతి నవ్యముగనే కన్పించును. ఇదికళలో
ఉన్న ఇంద్రజాలము.

జయశ్రీ

నిత్యనూతనమైన కళానందము కావలయు ననిన, మీపైనిక
శిక్షణము పూర్తిఅయిన తరువాత- మహారాష్ట్ర మహారణ్యములలో
కొండలోయలలో లభించును కాబోలు!

బాలాజీ

మరచిపోయినాను. పైనిక శిక్షణపూర్తి అయినది. రేపోమాపో
మహారాష్ట్రమునకు పోనలెను.

జయశ్రీ

ఇంక ఇక్కడ పనేమిలేదా? రసజ్ఞశ్రేణురా!

ఈయమునాతగంగిణిని ఈరమణీయలతా నికుంజమున్ —
ఈయెలమావి గున్నలను ఈపువ్వుటీరములందు సంజకెం
జాయలనందులన్ చిలిపి నవ్వులఉయ్యెలలూగుచున్న యీ
ప్రాయపు లేగులావినెడ బాయగ నీకు మనస్కరించునా?

బాలాజీ

నిజమే- కాని- మనస్కరించుట కేమున్నది?

జయశ్రీ

ఏమిలేదా? — కొన్నికోరికలు మనసులో దాగుచుమాత
లాడుటలేదా? అబద్ధమాడవద్దు.

బాలాజీ

అసలువచ్చినపని యైనది. ఆశలకు అంతేమి? సూర్యోదయ
మైనతరువాత నక్షత్రములు ఆకాశగర్భములో అణగిపోవును.

జయశ్రీ

అయిన- ఈచిత్రలేఖములు సంగీతములు ఎందుకు? మహా

రాష్ట్రమున కేపోయి- ఆ ఆనందమును

బాలాజీ

నీవుకూడ ఆ ఆనంద మొందవచ్చును. పెరిగినది ఆ గ్రామగర
మైనను నీవు పుట్టినది మహారాష్ట్రమేగదా? ఆనదీపరిసరములు సర్వసర
తీరములు కొండలొయలు చిత్రకారుని కలలకు మాతృకలు. నిస్సర్గమ
ణీయములు.

జయశ్రీ

అది నాయిష్టములో లేదుగదా! మానాన్నగారు పాదుషా
కొలుపులో ఉన్నారు. కావున నేనును ఆ గ్రామలో ఉండవలసివచ్చినది.

బాలాజీ

సరే! మీనాన్నగారే? నేనువారియొద్ద శలవుతీసికొనుటకు
వచ్చినాను.

జయశ్రీ

అయిన- ఇక - మీమహారాష్ట్రప్రయాణము నిశ్చయమన్న
మాట!

బాలాజీ

ఏమి? నేను మహారాష్ట్రమునకు వెళ్లుటనీకు ఇష్టములేదా?

జయశ్రీ

ఇష్టములేనిచో మానివేసెదరా?

బాలాజీ

బాగున్నది- ఊరికే నీహృదయము తెలిసికొనుటకు అడిగినాను

జయశ్రీ

ఒహో! మాహృదయమంత చవుకగా కన్పించుచున్నది
కాబోలు!

బాలాజీ

కాకు యద్ధభటునితో కవితమాట్లాడిన ప్రయోజనములేదు. ముక్కకు ముక్క తెగవేయుమోటు పద్ధతికి అలవాటుపడినమాకు నా గరకవ్యంగ్యవివరణము తెలియదు.

జయశ్రీ

. మనకు పరిచయముకలిపిన ప్రథమప్రభాతము నాకన్నులకట్టి నట్లున్నది — ఆకదంబవృక్షముకింద వెలుగునీడలు తాండవించు చున్న ముఖమండలములోనుండి చిరునవ్వులుచిందుచున్న కన్నులు నన్ను పలుకరించినవి

బాలాజీ

. అవును! జ్ఞాపకమున్నది. ప్రభాతోచిస్సులలో నాట్యమాడు ఉషస్సుందరివలె — ఆనందపరి లతదగ్గర మేలిముసుగు నవరించుకొనుచు నిల్చినావు.

కొంజిగురాకు సందులను కోకిలముల్ కమనీయగీతికా
మంజుల మంజుగానముల మామిడికొమ్మల నెక్కె; మల్లికా
కుంజకటీరమందు జడకుచ్చులు పయ్యెడ పైనటింప, పు
ష్పాంజలి బట్టినాహృదయమందున నిల్చితివీవు సుందరీ!

జయశ్రీ

ఆనాడు ఆనందపులకితమైన హృదయమునేడు ఆశ్చర్యచకిత మగుచున్నది.

బాలాజీ

జయా! చేను నీకు సచ్చజెప్పలేను. నాజీవితపరమార్థమువేరు. మహారాష్ట్రము నాకొరక ఎదురుచూచుచున్నది. నీవు నిష్ఠూరముగా

మాట్లాడుచున్నావు. వీరధర్మము-

జయశ్రీ

వీరధర్మము మిక్కిలి సుకుమారము కాబోలు.

బాలాజీ

నీకు నేను సమాధానము చెప్పలేను- మినాన్న గారేరీ?

జయశ్రీ

ఇంటిలో లేరు-

బాలాజీ

సరే- శలవు. ఇంకొకసారి వచ్చెదను.

జయశ్రీ

ఎందుకు? మినాన్న గారు వచ్చువేళ అయినది.

బాలాజీ

అయిన- జయ- ఒక పాట పాడు! ఎంతకాలమునకు తిరిగి నీ పాట వినవడునో!

జయశ్రీ

అమ్మయ్య బాబో!

బాలాజీ

ఇదంతయు పాటపాడుటకేనా?

జయశ్రీ

నామనస్సు బాగాలేదు.

బాలాజీ

పాడు జయ! ఒకవేళ నేనుమహారాష్ట్రమున చూరముగా

ఛత్రపతి శివాజీ.

నుండుట తటస్థించినను, నాచెవిలో సీమధురగానము తరంగించుచునే యుండును.

జయశ్రీ

మబ్బు సందులలోన

మాయమై పోయేవు

ఓ చందురూడా!

మాటవినిపోవోయి

ఓ సుందరూడా!

చల్లనా సీమోము చాటుగా నుండును

చింతతో లోకాలు చీకటైపోయేను

మబ్బుసందులలో॥

: భానోజీ ప్రవేశము :

భానోజీ

ఓహో! బాలాజీ! స్వాగతము! ఎప్పుడు రాక?

బాలాజీ

నమస్కారములు.

భానోజీ

శీఘ్రమే వివాహచాక్రిస్తిరస్తు! నీసైనిక శిక్షణపూర్తి అయినదని విన్నాను- ధన్యవాదాలు.

బాలాజీ

ఆశీస్సులుగా గైకొనుచున్నాను. తమయొద్ద వీడ్కోలుగైకొను

టకే వచ్చినాను. రేపుబయలుదేరి మహారాష్ట్రమునకు వెళ్ళి
సంకల్పము.

భానోజీ

సరే; కూర్చోనుము. మాట్లాడుకొనవచ్చును.

బాలాజీ

ఇంతవరకు తమరు నాయందు అవ్యాజముగ చూపిన అభి
రాధిమానములకు కృతజ్ఞుడను. జాత్యభిమానమును పురస్కరించుకొని
తమరు నాకు సాయముచేసి యుండనిచో సామ్రాజ్యసైనికశిక్షాగార
ములోనాకు స్థానమే లభించియుండెడిదికాదు.

భానోజీ

యువకుడా! జరిగినదానికే కృతజ్ఞత చూపనక్కరలేదు. ఈ
మధ్య అలంఘితు పాదుషా నాకునందర్యనము అనుగ్రహించినప్పుడు
ప్రసంగమున సీవిషయముకూడ ముచ్చటించినాము. నీకు సైనిక శాఖలో
ఉన్నతపదవి లభింపగలదు.- మరచిపోయినాను! ఏమది!

బాలాజీ

ఏమున్నది?

భానోజీ

అ! ఆనాడు రంజాన్ పోటీపరీక్షలలో నీవుచూపిన కౌశలము
పాదుషావారు మరచిపోలేదు. ఇప్పుడే మహారాష్ట్రమునకు పోవుట
అంత అత్యవసరమా?

జయశ్రీ

శిక్షణ అయిపోయినదిగా- ఇంక ఆగ్రాలో ఎందుకు? ఎక్కడ
కాలము వృథాగా బుచ్చవలెనో అని ఆలోచించుచున్నట్లున్నది

భానోజీ

వెట్టితల్లీ! ఇక్కడ మనమందరములేమా? బాలాజీ మనకత్తులో
కలసినవాడేగదా! బాలాజీ- పోనీ! వెళ్లివెంటనే తిరిగివచ్చెదవా?
మహారాష్ట్రమునకు ప్రస్తుతస్థితిలో మనయువకులు వెళ్ళుట అంత
మంచిదిగాదు.

బాలాజీ

ఏమి? 'జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గావపిగరీయసి' అని పెద్దల
ప్రవచనము. మాతృభూమిని చూడవలెనని కోరికలో తప్పేమి?

భానోజీ

ఆబ్బాయి! అదిగాదు. శివాజీపేరు విన్నావుకదా?

బాలాజీ

వినని వారెవరు?

భానోజీ

ఆ! అవును! విననివారెవరు? ఆశివాజీకి ఒకబైరాగిరాముడు
గురువు. శివాజీకి పూనిన దురాశాపిశాచమును తృప్తిచేయుటకు ఆక
పటమూర్తికడొక పాతాళహోంసమును ప్రారంభించినాడు. ఆహోమ
ధూమ గంధమును పీల్చిన యేయువకుడైనను, యజ్ఞసశునై స్వచ్ఛం
దముగ శలభమువలె అగ్నికుండమునకు అనుతి కావలసినిదే లేదా!
శనిగ్రహముచుట్టుతిరుగు ఉష్ణగ్రహములవలెసదాపరిభ్రమింపవలసినదే!

బాలాజీ

చక్కగా ఊహించుచున్నారు!

భానోజీ

విను! ఇంతేకాదు. ఉదాహరణకు యువకులకు స్వాతంత్ర్యోదయము, జగద్విమోచనము - సత్యసంస్థాపన, ధర్మసంరక్షణ అనే పేరులుపెట్టి ఆచరణసాధ్యములుగాని ఆశయములపై ఉపగొల్పుదురు.

బాలాజీ

ఉపగొల్పుటకు యువకులు వేటకకక లనుకున్నారా? ఓహో శయా! విజ్ఞానమంతయు వృద్ధులే గుత్తగొన్నారురా?

భానోజీ

నాయనా! బాగుగా చెప్పినావు, నాకునచ్చినావు, వాడిదుర్బోధలకు లొంగవన్నమాట. అటువంటి గట్టిగుండెకాయ యువకులందరకు కావలెను. వారికి నీవులొంగిపోవు. ఆవిషయమునాకు తెలియును. ఎందులకైనను మంచిదని నీచెవినివేయుచున్నాను.

బాలాజీ

నేను కొంతగా తెలిసికొనవలసిన దేదియు మీరు శలవివ్వలేదే?

భానోజీ

ఓహో! హో!! బాలాజీ! నీవు శుశ్రాగబుద్ధివి. దీనినంతయు నీవిదివరకే గ్రహించినావన్నమాట. కానీ! ఇటుచూడు! మనకు ఎంత

ఛత్రపతి శివాజీ.

గట్టిగుండెకాయ ఉన్నను వారిదగ్గరకే పోగూడదు. వారు మంత్రద్రష్టులు.

బాలాజీ

మంత్రద్రష్టలేగాను! మహానుభావులుగూడ, పెద్దలనోట వినరానిమాటలు విని సహింపవలసి వచ్చినది.

భానోజీ

అః అః అః ఎవరు మాట్లాడుచున్నది?

బాలాజీ

ఎవడు రిత్తవోయిన శక్తిరేకొత్త జాతికి నవనవోన్మేషంబు గల్పించెనో, యెవడు సూత్రధారిగ హైందవలక్ష్మి దక్షిణాపథరాజ్య గంగమున పునఃప్రవేశముగాంచి సర్తించుచున్నదో యెవనిబామ ముడిపాటునుగాంచినంత, భరత ఖండార్థముతల్లడిల్లునో ఆనవ్యభారత నిర్మాత కారణజన్ముడు నైన శ్రీ శివాజీమహారాజునే మీరిట్లు దూషించుచున్నారు! ఆస్పృశ్యత్వాగి, తనరాజ్యపర్వస్వమును శ్రీభగవాన్ పూజ్యశ్రీ సమర్థరామదాసస్వామివారి చరణారవిందముల దారవోసెనని వినలేదా? ఇదిమరాఠయేనా?

భానోజీ

పిచ్చివాడా! అది రాజకీయ చతురంగక్రిడలో మొట్టమొదటి మూడుఎత్తులలో మొట్టమొదటిఎత్తు. ధగ్గుదేవతపేరు చెప్పకపోయిన నీబోటి వెఱ్ఱులు ఎవరు శివాజీ సొంతచక్రవర్తిత్వమునకు ప్రాణములను బలియిత్తురోయీ!

బాలాజీ

దుర్మేధ ఎట్టిపవిత్ర సంకల్పములకైన అపార్థములు గల్పింప గలదు. ముల్లోకముల సార్వభౌమత్వమైనను ఆమహాపురుషుని దేవత సేవకు ప్రతిఫలముకాజాలదు.

భానోజీ

యువకుడా! నీ పురోభివృద్ధికై ఎన్నో సంకల్పించు కొన్నాను. నిన్ను చూచినదిమొదలు నీలలిత మర్యాదలు వాగ్విన్యాసము నన్నా క్షర్షించినవి. నాయేకైక ప్రతిక జయశ్రీ నొకకంట, నిన్నుమర్యాద కంటజూచి సంతోషింపదలచినాను. కాని నాకలలు తెల్లవారిపోయి నవి - యువకుడా! నీకింకొక అవకాశమిచ్చుచున్నాను. ఇంతవరకు వెలిపుచ్చిన ఆశయములన్నియు నీనిశ్చితాభిప్రాయములేనా?

బాలాజీ

మనసులో ఒకటి - పైకిమరియొకటిచెప్పట నాపుట్టుకకు, పుట్టిన భూమికి, ధరించిన కత్తికి అవమానము.

భానోజీ

తొండముదిరి ఊసరవెల్లి అయినది, కాదు! కాదు! మోసము! మోసము! యువకుడా! నీవు నాప్రశ్నలకు ఉత్తరమొసగ వలసిన బాధ్యత వహించి యున్నావు. — వంది మాగధుల కన్న మిన్నగా శివాజీ రామదాసుల బిరుదావళులు నీకు కరతలామలకములైయున్నవి. తల్లిదండ్రులు లేని మరత కుమారుడననిజెప్పి, నాజవాబుదారీపై స్వామాజ్యశిక్షణాగారములో ప్రవేశించినావు. శివాజీ పంతున వచ్చిన ప్రచ్ఛన్న వేషధారివి కావుగదా! ఏమందువు?

బాలాజీ

ఏమందును? ఏమియుచును.

భానోజీ

మోసము- భానోజీయే మోసగింపబడినాడు- మోసము-

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమిట తల్లీ?

జయశ్రీ

నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమిటితల్లీ! రుద్రకంఠవై మాట్లాడలేకన్నావు! శివాజీరాజనీతి,
రామదాసు కుమంత్రబలము ఆ గౌరాజధాని సాధాగములలోని
తరుణీహృదయములలోనికిగూడ పోకుచున్నదే!

: నిష్క్రమణము :

బాలాజీ

జయా! యువకులు నిజముగా ఉద్యోగస్వభావులే- వీరధర్మము
యధార్థముగ నిష్ఠురమే. జయా! నన్ను మరచిపోము!

నీ నయనద్వయీధవళ నీరజకోమల మందహాసరే
ఖానవాంధ్యశోభలను కమ్మని స్వప్నములల్లుకొంటి ఆ
గ్రానగరమ్మనన్; పురుషకారము వీడగరాదునాకు, మా
త్యాణముదీర్ప దీక్షనుధరించితి రామమునీంద్ర సన్నిధి.

శలవు!

భానోజీ

: ప్రవేశించి : ఆగుము- యవకుడా! ఆగుము!

: ఇద్దరు భటులు ప్రవేశింతురు :

బాలాజీ

: వెనుదిరిగి : ఎందుక?

భానోజీ

నీవ్రవర్తన శంకాస్పదము. యధాగ్ధము తెలిసినగాని నిన్ను వదలిపెట్టుటకు వీలులేదు.

బాలాజీ

: కత్తిదూసి : ఏమి? ఈభటులనన్ను బంధింపగలవారు. వీరధర్మము భారతభూమిలో నశింపలేదు-

• కత్తిచేదండ అండమై హత్తియుండ
ఎదురనిలుచు హతాయువు లెవ్వరైన
రండు; పిరికిపందలుగ పోకుండిరేని
కాంచెదరు మరాఠ కుమారు కత్తిపదను.

:తెర:

★ చతుర్థరంగము. ★

ఒక స్కంధావారము.

మరాఠ సేనాపతులు : మంత్రాంగ కీరములు :

: శివాజీ ప్రవేశము :

సేనాపతులు

రామ్ రామ్

శివాజీ

రామ్ రామ్. సేనాపతులారా! మహారాష్ట్ర రాజ్యమునకు అపూర్వ విషమ సమస్యయైదురైనది. మరాఠకుమారులకు మరల అన్ని పరీక్ష ఆరంభమైనది. ఇదివరలో పూనాముట్టడిలో ఇరువదివేల సైన్యము నెదిరించి మీ శక్తియుక్తులు జయమునుచేకూర్చి మరాఠ కీర్తిని దిగంతవిశ్రాంత మొనర్చినవి. అప్పుడు శక్తికన్నయుక్తి, యుక్తి కన్న భవానీభక్తియే మనకు తోడ్పడినవి. కాని సిత్తిగతులుమారినవి; ఇప్పుడు

సేనకునాయకుండు జయసింహుడు; నమ్మినబంటు రేనికా గానగరాన మేటి మొనగాడు శతాధిక ఘోరియుద్ధ సంధాన విశారదుండు పగదాల్చి, అఖండబల ప్రచంబుడై పూనెను దండయాత్ర పరిపూర్ణ కోటల నుద్ధరింపగఁ.

ప్రస్తుత కర్తవ్యమునుగూర్చి మీ మీ అభిప్రాయములు తెలుప
గోరుచున్నాను.

బాలాజీ

జయసింగ్ మహావీరుడు. షాజహాన్ పాదుషావారి కాలమునుండి
దేశదేశములలో అఖండవిజయ పరంపరలను సాధించి నేడు మొగ
లుసర్వసేనాధి పత్యము వహించినాడు. ఆతడింతవరకు అపజయమును
మాటయెరుంగడు. మొగల్ సేనాసంఖ్యాబలము అపరిమితము.

బాజీ

పూనాలో పాదుషా మేసమామను సంఖ్యాబలముచేకాదు
గదా మనము ఎదిరించినది! ఈసారి జయసింగ్ వచ్చినాడు. సేనా
భటసంఖ్యా తారతమ్యములబట్టి చూచిన, ప్రస్తుతము మొగల్ సామ్రా
జ్యసర్వసేనాబలముల నెదిరించుట దుర్ఘటమేకాని, గత్యంతరమేమైన
కలదా?

శివాజీ

ఆవిషయమే ప్రస్తుతచర్చనీయాంశము.

తానాజీ

ప్రభూ! కేవలము మనుష్యబలముచే మొగలుల గెల్పుటకల్ల.
భవానీపై భారమువైచి పోరాడుదము.

బాజీ

జయము అపజయము అనునది ప్రస్తుత సమస్యయేగాదు.

బాలాజీ

జయము కొఱకైగాక యికయుద్ధ మొనర్చుటెందుకు?

బాబీ

అసజయము వచ్చునని యుద్ధమును మానివేయుదువా?
బాలాజీ! ఆత్మశౌరవ సంరక్షణార్థము అపజయమునకు జంకక ఆత్మా
ర్పణపూర్వకముగ యుద్ధయజ్ఞమును చేయవలసిరాదా?

శివాజీ

ఆస్థితి ప్రస్తుతము తటస్థించినదా? అనునది మన మీమాంస.

తానాజీ

యుద్ధమును చేయకున్న విరోధిసైన్యములు అప్రతిహతముగ
మరాఠరాజ్యమును దోచుకొనును.

బాబీ

ప్రజలను రక్షించుట మనకర్తవ్యము.

బాలాజీ

మహారాజా! నిర్నిరోధముగ వదలినవారు మాయంతవారు
లేరని ప్రళయకాలానలజ్వాలవలె విజృంభింతురు.

భారతీతీర్థ

: ప్రేమించి : రామ్ రామ్.

సేనాపతులు

రామ్ రామ్

భారతీతీర్థ

మహారాజా! జయసింగ్ నిన్నరాత్రి బీజపూరు సుల్తాను
వారినిగూడ మన్నపైకిలేవదీసినాడు ఇప్పుడే వేగులవలన ఈవార్త
వచ్చినది.

శివాజీ

జయసింగ్ వీరుడేకాదు. రాజనీతిజ్ఞుడుకూడ.

భారతీతీర్థ

జయసింగ్ సేనలు రాత్రి నాలుగుకోసుల దూరములో విసి
సినవి. దుర్గముపై నెత్తివచ్చు సన్నాహములో నున్నారు.

శివాజీ

అటు బీజపురీ సైన్యముకదలినదా?

భారతీతీర్థ

వారును సమర సన్నాహములోనున్నారు. సేనలుకదలినట్లు
వార్తరాలేదు. రామ్ రామ్. :నిష్క్రమించును:

శివాజీ

అటుబీజపురీ సైన్యము వచ్చి చేరకమునుపే మొగలు సేనలను
ఎదుర్కొనవలెను.

బాజీ

మేము సర్వసంసిద్ధులము.

భారతీతీర్థ

:ప్రవేశించి: మహారాజా! పురద్వారములను మొగలు ముందరి
భటులుచుట్టుముట్టినారు. : శత్రుస్నిహూవలు :

శివాజీ

: అలకించి : అవును! యుద్ధారంభమైనది. సమరప్రణాళికను
నిర్ణయింపుడు

బాజీ

మహారాజా! ప్రణాళిక కూర్చుభారముమీది. నిర్వహించు
బాధ్యతమాది.

శివాజీ

మేముదక్షిణ శ్రేణిని నడిపించెదము. బాజీప్రభువు వామపక్షమునకు నాయకత్వము వహించును. బాలాజీ దుర్గద్వారములను సంరక్షించును. తానాజీ నేతాజీ గర్భమును కాచుచుందురు. పింగళజీ తిరోముఖమును కాపాడుచుండును.

బాజీ, బాలాజీ

మహాప్రసాదము.

శివాజీ

సహవ్రాతులారా! భారతభాగ్య విధాతలారా!

ఇదికేంద్రశిబిరము శ్రీ భారతీ తీర్థులవారు ఆధిపత్యము వహించి ఆజ్ఞాపత్రముల నిచ్చుచుండును. సమరప్రకారములోని పతనోత్థారములు ఎప్పటికప్పుడు కేంద్రశిబిరమును చేరవలెను. :రణభేరి:

రుద్రపీఠ : కత్తిమాసి :

తల్లీ! నిన్నుదలంచి ఖడ్గమును చేతన్ బూనితిన్ ధర్మరక్షోల్లాసించిత దీక్షబూని; పటుదైర్యోత్సాహ శౌర్యంబు సంధిల్లజేయుము మాదుసేనల భవానీ! శత్రుసంహారణీ!

పుల్లంభోజదళాయతాక్షి; కరుణాంభోరాశి; కాత్యాయనీ!

హర హర మహాదేవ్! హరహరమహాదేవ్.

: నిష్క్రమణము :

బాలాజీ

వీరమరాఠస్సేనికులారా! దుర్గద్వారములవైపు శత్రుసేనలు కన్నెత్తిచూడరాదు. భారతభవితవ్యమును మరాఠకీర్తిని సంరక్షింపుడు.

అమితోత్సాహ పరీతులై మొగలు సైన్యస్కంధముల్ తూర్యరా
వములక జేయుచు చుట్టుముట్టెను పురద్వారంబులక దిబ్బభోం
తములకగప్పె శతఘ్నిఘోషమాలు; స్కంధావార నిర్మక్తులై
సమరోర్వీణులచేర రంజిపుడు కాపాయధ్వజోద్ధారులై.

హర హర మహాదేవ్!

: నిష్క్రమించును :

దాజీ

మరాఠ పీఠమూర్ఖులారా!

భండనభూమిలోన పరిపంథిదళంబుల చీల్చి చెండుటకా
గండరగండలై బిరుదుగాంచిన మేటిమగండుగి; చండమా
ర్తాండులు మీరలందరు ప్రతాపమునక; రణభర్మిమోగె; దో
ర్దండవిలాస మండితపరాక్రములై చనుదెండు పోరికిక.

హర హర మహాదేవ్ .

: నిష్క్రమణము :

భారతీర్థ

: ప్రవేశము సైనికునితో :

ఈప్రతము బాలాజీరావునకిమ్ము.

: భా. తీ. సైనికుడు నిష్క్రమించెదరు :

దాజీ

: ప్రవేశించి : పీఠమరాఠ క మూర్ఖులారా!

సమయ మరుదెంచె తిరిగిమీశ క్తిజూప
భరతదేశమందు మరాట బావుటాను

వేరుదెచ్చిన జగదేశ వీరులార

కదలిరండిక స్వాతంత్ర్యకదనమునకు

: నిష్క్రమణము :

శివాజీ

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్.

భారతీతీర్థ

రామ్ రామ్ జయము మహారాజులకు.

శివాజీ

మహాశయా! వామచార్వము నుండి వార్త లేమైన వచ్చినవా?

భారతీతీర్థ

మహారాజా! ఇంకను శుభసూచకములు కన్పించుటలేదు.
నిముషనిముషమునకు స్థితిగతులు విషమించుచున్నవి.

శివాజీ

ఎవరక్కడ?

నైనికుడు

: ప్రవేశించి నమస్కరించును : జయము మహారాజులకు.

శివాజీ

సేనాపతులు బాజీప్రభువు-తానాజీ బాలాజీ-నేతాజీ-ప్రభు
తులను తోడ్కొనిరమ్ము. : నైనికుడు నిష్క్రమించును :

బాజీ

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్

శివాజీ

: రామ్ రామ్: బాజీప్రభూ! వామచార్వమున యుద్ధగతి
ఎట్లున్నది?

బాజీ

మహాప్రభూ! ప్రస్తుతము బాలాజీకూడా వామరంగమున పోరాడుచున్నాడు. శత్రుత్వంతములను ఎఱిగినవాడు. అతడు కుమారుని ప్రోత్సహబలమే మన సేనల నింతవరకు నిలుపుచున్నది.

కాని—

తురగవాతము కూలిపోయె భటసందోహంబులున్ వ్రచ్చెనె త్తురుజాలై ప్రవహించె పీఠులపయిన్ దోర్నండులై వీరులం దీరుయుద్ధంబును వీడ నేరరదె వాత్యా క్షోభితంబైనసా గరమున్ బోలి కలంగె యుద్ధభటసంఘాతమ్ము ఘూర్ణిలుచున్

శివాజీ

బాజీప్రభూ!

మా సేనలును డస్సిపోయినవి వృథారక్తపాతమును సహింపలేక సేనలను తిరోముఖమునకు చేర్చినాము ఎదిరిబలమా! అసంఖ్యాకము ఎంతమంది కూలుచున్నను రావణాసుగుని శిరసులవలె పునర్భవించుచున్నారు.

జననీ! భవానీ! నీ భక్తులు అసిధారావ్రతమును ఆచరించుచున్నపుడే అగ్నిపరీక్షను ఆరంభించితివా?

అవును! నీయిచ్ఛకు అంతరాయములులేవు.

జగదీశ్వరా! స్వార్థత్యాగుల కళేబరములపై సాగుచున్న నీ ధర్మరథమార్గము రక్తపంకిలముగదా?

బాజీప్రభూ!

సాహసులై యెదిర్చిమన సైనికులెల్లరు పోరినారు ఘో
రాహవమందు నేడవజయంబు ఘట్టిలైనవార్యమై మొగల్
వాహిని వచ్చిమీదపడె; లాభములేదిక పెన్నలాసి, పూ
ర్ణాహుతిగాక పూర్వము బయల్పడుమార్గముచూచు వీరుడా!
: బాలాజీ తానాజీ నేతాజీ ప్రభృతులు ప్రవేశము :

బాలాజీ

రామ్ రామ్

శివాజీ

రామ్ రామ్

నహవృత్తులారా! ఇంతవరకు జరిగిన సమరప్రకారము మీ
కెల్లరకు విదితమే.

సైనికుడు

: ప్రవేశించి : రామ్ రామ్. మహారాజా! తండ్రోప శండములుగా
వచ్చి పైబడు మొగల్ సేనాసమూహముల ధాటికి, శత్రుశత్రుఘ్నుల
అగ్నివర్షములకు తాళజాలక మనసేనలు చెల్లాచెదరై తిరోముఖమును
భట్టుచున్నవి.

శివాజీ

మీ అభిప్రాయము.

బాజీ

ఇక యుద్ధమువల్ల ప్రయోజనములేదు. ఉపాయాంతరముననే
శత్రువు సాధింపవలెను.

శివాజీ

మహాశయా! మీ అభిప్రాయము.

భారతీతీర్థ

మహారాజా! మహావీరులారా! బాజీపభువుతో నేను ఏ కీభవింప
చున్నాను. యుద్ధమువల్ల ప్రయోజనము లేదు.

శివాజీ

అయిన ఉపాయాంతరము?

భారతీతీర్థ

రాజగడము లభద్యమైన దుర్గము. నేనిదివరలో కోటలో ఆరు
మాసములకు సరిపోవు ఆహారపదార్థములను సిద్ధముజేసినాను. ఎట్ల
యినకోట చేరగలిగినచో ప్రస్తుత పరాజయమునుండి తప్పించుకొన
వచ్చును.

బాజీ

మహాభాగా! మహారాష్ట్ర వీరులకత్తులు సాధింపలేని మహా
కార్యమును మీబుద్ధిబలముచే సాధించుచున్నారు.

శివాజీ

ఈ యూహకొనియాడదగినదే కాని, రెండు క్రోమలదూర
ములోనున్న రాజగడమును చేరువరకు, శత్రుసైన్యములు మనలను
చూచుచు ఊరకుండునా?

భారతీతీర్థ

మనలో- ఎవరో- ఒకరు- కొద్దిపాటి సైన్యముతో లోయను
కాచి, ప్రాణముల నర్పించియైనను, యత్నించిత్కాలము శత్రుసైన్య
మున నడ్డగించిన- తక్కినవారు సురక్షితముగా కోటచేరవచ్చును

శివాజీ

అవును- సహనములేదా! మీకందరకు నాధన్యవాదములు. కృతజ్ఞత. నాసేనలను సంరక్షించుట నావిద్యుక్తధర్మము. నేనీలోయ లోనిల్చి, మృత్యుదేవత నైనను నెదిరించి, శత్రుసేనాతరంగ పరం పరలను యత్కించిత్కాలమైనను ఆపివేసెదను. నిశ్చయముగా ఆపి వేసెదను. మాతాభవానీ తప్పక ణోడ్పడగలదు. అంతలో మీరు సురక్షితముగా కోటచేరి, మరాఠకేర్తి భారత భాగదేయమును కాపాడుడు. శలవు!

బాలాజీ

ఏమహావీరుని భుజస్కంధములపై అశేషభారత ప్రజల ఆశా లతలు పొక్కుచున్నవో, ఏమహానుభావుడు రిత్తవోయిన శక్తిరే కొత్తజాతికి నవనవోన్మేషంబు గల్పించెనో, ఏకారణజన్ముడు సూత ధారిగా హైందవరాజ్యలక్ష్మి దక్షిణాపథరాజ్యరంగమున పునఃప్రవేశ ముగాంచి నర్తించుచున్నదో ఆమహావీరుడే నేడు యుద్ధకుండమున కాహుతియైన షక మహారాష్ట్రదేశమునకు నాయకుడు, భారతభాగ దేయమునకు నియంత ఎవరు? మహారాజే లేకున్న శత్రుసేనలకు నిర్వికల్పమైన జయమేగదా? త్యాగశీలురైన మరాఠకుమారులందరో యుండ మహారాజే ఆత్మత్యాగమునకు పూనవలెనా? మాతృదేశ సేవాచరణమునకై దీక్షాబద్ధుడై నిల్చిన యీబాలాజీకి అశీస్సులతో అనుజ్ఞ నిత్యవేడుచున్నాను.

బాజీ

మహారాజా! బాలాజీ జయాభిలాషి. యువకుడైన యీతడు దుర్గరక్షణలో నుండుటమంచిది. శత్రుతాత్రజ్ఞుడైన బాలాజీభవిష్య

తొలమునకవకరించగలడు- నేనే లోయలోనిల్చి ఒక్కసైనికునిగూడ ఒక్కఅడుగుపెట్టనివ్వను- ఈ మహత్తరకర్తవ్యనిర్వహణమున జననీ భవానీ నన్నునిమిత్తమాత్రునిగ గైకొన్న చరితార్థుడను.

తానాజీ

మహారాజా! మరాఠవీరమాతకు తానాజీకూడ శత్రుజే మాతృకాణముదీర్చు ఈసదవకాశము నాకనుగ్రహించి నాజీవితమును తరింపజేయుపాదన.

బాజీ

తానాజీ! నీవును బాటాజి నానగుట చిన్నవారలు. మీరవంతు ఇంకనురా లేదు. మహారాజా!

చంచద్వార శత్రుఘ్ని గోళనివహజ్వాలానలాభీలమై

పంచారింతు మొగల్ చమూబలముగెల్వంజాల మెట్టైన యత్

కించితొలము లోయలో నిలిపెదన్ తేమంబుగా రక్షణో

దంచద్రాజగడంబుచేరుడిది కర్తవ్యంబు వీరాగ్రణీ!

: శత్రుఘ్ని ఘోషములు :

అదిగో! మొగలు సైన్యములు వామరంగమునుగూడ భేదించు కొని వచ్చుచున్నవి. మహారాజా! ఇకజాగుచేయరాదు. మీరు సురక్షితముగా కోటచేరినట్లు నా కెల్లు తెలియగలను?

శివాజీ

బాజీప్రభా! వీరపుత్రులనుగన్న మరాఠదేశము నేనువీరమాత గా పరిజ్ఞానినది. నేనలణోమేము కోటచేరి ద్వారములను బంధించుట వరుసగా మూడుశతఘ్నులతో తెలిపెదము. బాజీప్రభా!

భారతీంద్ర

భారతభవితవ్యమును మరాఠసేనల మానప్రాణములను నీలర
చేతిలో పెట్టిపోవుచున్నాము.

కావుము వీరుడా భరతఖండము శత్రువునుండి కానిచో
పోవును వీరభారత విభూతియు పుణ్యము పూరుషార్థముల్
కావునమాతృదేశమునకై యొరదీసినకత్తి నేటి యు
ద్ధావని ఎన్నడుకా ముడువనన్న ప్రతిజ్ఞకు ధన్యవాదముల్

: శతఘ్ని రావములు :

బాజీ

: ఒరదీసి పాఠవైచి : భారత భవితవ్యమునకు పరమాత్ముడే
పరమాపుడుకాగలడు. మరాఠసేనలకా!

బాజికంఠాన ప్రాణముల్ వరలువరకు
మొగలుసైన్యములెల్ల మీపోవు తెరగు
తేరీచూడజాలవు; కోటచేరినంత
జేమమును దెలుపుడు శతఘ్నిత్రయాన!

: శివాజీ ప్రభృతులు నిష్క్రమించెదరు :

: శతఘ్ని రావములు :

హార్దీసు మహాలు సైనికులారా! మీసేనానాయకుడు బాజీప్ర
భువు ఇదేవచ్చుచున్నాడు. లోయలోనిల్చి శత్రుసైన్యముల నరికట్టి
ఒక్కలడుగైనను ముందునకు పెట్టనీయకుడు. హరహరమహాదేవ్!

నమరక్షోణిని నిల్పిపోరుడు రణోత్సాహంబు దీపింప శౌ
ర్యముతో లోయచుకాచి నిల్చి; మనసైన్యసంఘముల్ పోలుదు
ర్గమలో చేరెడిదాక, శాస్త్రవచమూకాడమ్ము చెండాడి, య
జ్ఞమురక్షించిన తీర్తిగైకొనుడు మీరాచంద్రతారార్కమున్

: నిష్క్రమణము :

: రక్త సిక్తాంగుడైన బాజీ ప్రభువు పునఃప్రవేశము :

: శతఘ్ని రావములు సైనికుడు వడిపోయిన బాజీప్రభువునిపట్టుకొనును :

బాజీ

: రెండవ శతఘ్ని : తల్లీ భవానీ! శివాజీ కోటచేరినాడు. మూడవ
శతఘ్ని! చరితార్థుడను. నాజీవిత పరమార్థమును నిర్విశేషము నిష్క
ర్తించి... తల్లీ! భవానీ! నన్ను పునర్జన్మములోగూడ భారతీయునిగ
సృష్టింపుముతల్లీ!

సైనికుడు

శేనావతీ! అయ్యో! స్మృతి తప్పినదా? నిన్ను అశ్వముపై ఎట్ల
యినకోటచేర్చెదను.

: తెర :

★ పంచమ రంగము. ★

: రాజగడ దుర్గము :

శివాజీ

జననీ భవానీకృపచే, నిరసాయముగ కోటచేరగలిగినాము-
లోయలో చిక్కుకొనిన మొగలుసైన్యమును ఈతడుణముననే వెనుక
నుండిచేరి సానుద్వారమును బంధింపనలెను.

బాలాజీ

ప్రభూ! నేనిదే నాసేనలతో శత్రుత్విరోధాగమును చేరెదను.
ఇకవారిని ముప్పతిప్పలు పెట్టి మూడు కొండలు త్రిప్పవచ్చును-తా
నాజీ కొండపైచేరి పర్వతపాషాణశిలలను వారిపైకి దొర్లించవచ్చును-

తారాజీ

అజ్ఞ - పోవుచున్నాము-

: ఇద్దరు నిష్క్రమించెదరు :

పైనికుడు

: ప్రవేశించి : మహారాజా! బాజీప్రభువు మొగలుసేనాసమి
తిని లోయలో అడ్డగించి భీకరసంగ్రామములో అకుంతిత స్థైర్యముతో
నిల్చినాడు. ఈవీరపురుషుని పరివేషించిన పరాక్రమజ్వాలాచక్రము
వైరిసేనానివహముల కన్నులకు మిరుమిట్లుగొల్పినది. ఒక్క అడుగై
సను శత్రువులు ముందునకు పెట్టలేకపోయిరి. శరీరమున గాటమైన
గాయములు తగిలి రక్తము జాత్రైసరించుచున్నను ఆవీరపురుషుడు
యుద్ధమును మానలేదు. మూడవ శతఘ్ని మోతకు...

శివాజీ

ఏమైనది?

నైనెనికుడు

అమహావీరుడు అంపశయ్యపైబడిన భీష్మునివలె మూర్ఛితుడైనాడు- నేనుబాజీ ప్రభువును శిబిరమునకు మోసికొని వచ్చుచుండగా

శివాజీ

ఏమైనది! ఇంతకుబాజీ ప్రభువు : కత్తిరూసి పోబోవును :

నైనెనికుడు

మహారాజా! అంత్యసందేశమిచ్చినాను!

శివాజీ

: అగి : ఏమిచెప్పెను?

నైనెనికుడు

నిర్వర్తింపవలసిన ధర్మమును నిర్వేశముగా నిర్వహించి- మహాప్రభా- బాజీ ప్రభువుల స్తమించినాడు-

శివాజీ

వాక్కు మిత్రుడు మీకుశిక్షకుడు సేనానాయకుం డాతడే

కైకారాధ్యుడు వీరలోకమునకున్ ప్రాణంబులర్పించుచు

నాకున్ మీకు యశంబుగూర్చించనియెన్ మార్తాండ తేజస్వి; స్వ

ర్లోకంబందున నిల్చెనేడు విజయారూఢావలోకంబులన్.

ఎవనిపేరు విరోధిసేనావేదండయాధములకు సింహస్వప్న

మో ఎవడు వైరిసేనాసముద్రోత్తుంగతరంగవరంవరలకు చెలియలి

కట్టయై నిలిచెనో, ఎవని బాహుబలమున మహారాష్ట్రరాజ్యమునకు చరిత్రాత్మకమగు విజయము సిద్ధించినదో- ఎవనిఆత్మబలిదానము వలన దక్షిణాపథమంతయు అన్యాయకాంతము గాకుండ నిల్చియున్నదో- ఎవనివీరమరణకథాకథనము విని మూడు కాలములును రోమాంచమును వహించునో ఆ యేకైక వీరమరాఠకుమారమౌళి దిగంత విశ్రాంతకీర్తి బాజీప్రభువు ధర్మమునకై హృదయశోణితమును దానము చేసి మృత్యుదేవతను సయితము ఎదుర్కొని కీర్తిశేషుడై జ్యోతిర్లోకమున నిల్చినాడు.

భారతీతీర్థ

మహారాజా! పలువురనుజంపి, చచ్చియు విజయము సాధించి యిచ్చిన క్షత్రియవీరకుమారునికై ప్రాకృతులవలె దుఃఖించుట పాడిగాదు-

బాజీప్రభువు నిర్యాణముపలన భారతమాత ఒకవీరపుత్రుని మరాఠరాజ్యమొక సేనానాయకుని మనమొక సహవీరుని గోల్పోవుట తటస్థించినది. కాని!-

భారతమాతకు గౌరవము! మరాఠరాజ్యమునకు విజయము! మనకొక ఆదర్శము లభించినది! ఈమృతజీవి పరాక్రమచరిత్ర స్వార్థత్యాగముయొక్క దివ్యసంకీర్తనమై ఆచంద్రార్కము భారతవీరులకు ధ్రువాదర్శమై వెలయగలదు! బాజీప్రభువు పవిత్రాత్మకు మాతాభవానీ శాంతిననుగ్రహించుగాక!

ఓంశాంతి శాంతి శాంతి.

ప్రతీహరి

: ప్రవేశము : మహారాజా! లోయలో చిక్కుకొనిన మొగలులు - శ్వేతపతాకముతో రాయబారిని పంపినారు.

శివాజీ

రేవువారిని పురందరులో చూచెదము - అక్కడకురమ్మనుము!

: ప్రతీహరి నిష్క్రమణము :

మహాశయా! బాజీకుటుంబమునకు స్వయముగా మాసాను భూతి తెలుపవలెను. బాజీ చిన్నకుమారుడు శంభాజీతోపాటు పాంచహజారీస్థానమలంకరించుగాక! వీరమర్యాదలతో ఈమహాపురుషుని కశేబరమునకు దహన సంస్కారములు జరుపవలెను.

ఈమహావీరుని పవిత్రస్మృతికి సర్వసైన్యములతో మరాఠరాజ్యము ప్రణామగౌరవములతో పీఠపూజచేయవలెను.

: తెర :

షష్ఠ రంగము.

★ మొగల్ దర్బారు. ★

: రాజారాసింగ్ శివాజీకి మార్గదర్శకుడుడై తోడ్కొనివచ్చి
పాంచహజారీస్థానమున ఆసీనుని చేయబోవును- :

శివాజీ

: పరికించి : రాజా రాసింగ్! ఇదియేనా? మా ఆననము?

రామసింగ్

మహారాజా! దర్బారువారేర్పరచినదిదియే-

శివాజీ

ఈ ముందున్న మహావీరులెవరు?

రామసింగ్

మహారాజా! మొగలు సామ్రాజ్యసర్కారువారిచే తమకు
శ్రీ శంభాజీకి పాంచహజారీ స్థానమేర్పాటుచేసినారు,

శివాజీ

చిరంజీవి పుట్టుకతోడనే పాంచహజారీ- మారాజ్యములో బాలాజీ
తానాజీ- స్వామీభారతీతీర్థ- ఎందరెందరో పాంచహజారీలు కలరు.
మేము మొగల్ దర్బారునకువచ్చుట ఈలపూర్వ ఆతిథ్యమర్యాదల
నందుకొనుటకా? రాసింగ్. : తిరిగి : రాజారాసింగ్! నాడుమాకొ
లువుకూటములో మీరు పలికిన పతిష్ఠావాక్యములు జ్ఞాపకములేవా?

చేసిన ప్రమాణములను రాజపుత్రవీరుడు జయసింహుని పుత్రుడు
రాంసింగ్ మీరునా? శ్రురందర్ సంధిపరతులు- మేము చర్బారునకు
రాసక్కర లేదుగదా? అయినను శ్రీలంఘేరు పాదుషావారిలేఖ-దర్బారులో-
నేడుపాంచహజారీ స్థానము!!

ముట్టడి మానినామపుడు మోసము; ప్రతికారాయబారులకా
కట్టడిచేసివంచి, నయగారపుమాటలతో మరాఠ స
మాట్టును మోసపుచ్చుగలరా? రణభేరులబుజ్జగించి జో
కొట్టగచూతు రేల? షరకోటినిముట్టిన నీతికోవిదుల్.

: పాదుషా ప్రవేశము :

వందిమాగధులు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మొగల్ సామ్రాజ్య చక్రవర్తి- అలంఘేర్ పాదుషా
ఆతాహై... : ఘంటికా నినాదము :

శివాజీ

అవమానము!!

రామసింగ్

: నమస్కరించి : మహారాజా! నాపార్థన మన్నింపుము-

పాదుషా

రాజా, రాంసింగ్.

ప్రసంగ్

: నమస్కరించి : జహాపనా!

పాదుషా

ప్రమది?

రామసింగ్

వనవిహారమున కలవాటుపడిన మహారాష్ట్ర మృగరాజు నాగ రకసభామందిరములో సంచరింపలేదు. మొగలుసామ్రాజ్య పాదుషా విభవప్రవృత్తికి విస్మయాకల విహ్వల చేతస్కుడైన శివాజీ మహారాజునకు దర్బారు మర్యాదలు...

పాదుషా

రాజా శివాజీ!

శివాజీ

జహాపనా!

: మూర్ఖుడుడనును :

పాదుషా

రాజా రామసింగ్

రామసింగ్

జహాపనా!

పాదుషా

ఆకల్లోలమేమి?

రామసింగ్

శ్రీశివాజీ మహారాజు మూర్ఖుడైనాడు. ఇవిగోశివాజీ మహారాజ్ పాదుషాకు సమర్పింపతెచ్చిన రత్నరాసులు.

పాదుషా

స రేమందిది- శివాజీరాజావారిని జయపూరుసౌధము చేర్చి వైద్యసహాయముతో కాపాడుడు... ఇంక రాజా శివాజీ దర్బారునకు రానక్కరలేదు- శంభాజీరావచ్చును. అల్లాహా! అగ్బర్.

: పాదుషా నిష్క్రమణము :

: తెర :

★ సప్తమ రంగము ★

: ఆగ్రాసగరము : భానోజీ సాధము :

: చిత్రాసనముపై ఆసీనయైన జయశ్రీ. మధురిక ప్రక్కనుండును. :

జయశ్రీ

అబ్బా! చిననాటినుండి చెలికారమును నెరపుచున్న ఈవీణకు కూడ నాపై అనుగ్రహముతప్పచున్నది. తంత్రులుఎంత సవరించుచున్నను, అపశ్రుతులీనుచున్నవి. : మరల సవరించి : వీణనుపలికించుటకే భయమగుచున్నది.

తలపులు తృప్తి; గానకవితారసభావతరంగిణీతటీ
విలసితనందనోపవన భృంగవిలుబ్ధమరంద సారహ్లా
వలపులతీపిరేపి వలవంతలదోసి తొలంగు స్వప్నముల్
గిలికి; కలంగజేసి; ఉడికించి, ధ్వనించును వీణనాహుడికా.

మధురికా! నేనింక పాడలేను:

జారుచున్నది వీణహస్తములనుండి
పండిరాలెడి హేమంత పత్రసరణి
స్మృతి పరంపరలను రచించుకొనుచు
బ్రతుకుమంచు వ్రాసెనకట బ్రహ్మనొసట!

భానోజీ

: పగవేళించి తల్లీ! జయ! నీవు ఎల్లప్పుడు బెంగటిల్లినట్లు కన్నడుచున్నా వేమి? తల్లీ! నీకులోటేమి? నాతో చెప్పరాదా?

జయశ్రీ

: అబ్బే! ఏమీలేదు! నాన్నగారూ!

భానోజీ

తల్లీ! ఒకశుభవార్త! ముందునీకొక విషయముచెప్పి చెప్పే దనులే!- చూచినావా! ఆ అభాగ్యుడు- బాలాజీ! నేను మొట్టమొదట చెప్పలేదా?

జయశ్రీ

ఏమైనది!

భానోజీ

: విక వికనవ్వి : - ఏమైనది! నవ్యభారతనిర్మాత! భారత భాగ్యవిధాత! కారణజన్ముడు ఏమైనాడు? సింహము- పెద్దపులి!- ఆగ్రానగరములో- జయపురసాధములో పిల్లిపిల్లవలె పాలు త్రాగు చున్నాడు. నిత్యము పరమాత్మ ధ్యానము. బ్రాహ్మణులకు ఫలపదానము.

జయశ్రీ

పాపము! శివాజీ మహారాజు!

భానోజీ

పాపము! లేదు గీపములేదు. 'బుద్ధికర్మానుసారి' అసలు- ఈ పరాభవము- శివాజీకికాదు. చిన్నశివాజీ- ఉన్నాడే బాలాజీకి జరుగవలసినది.

జయశ్రీ)

మన కెందుకు! బాలజీ ఏమిచేసినాడు-

భానోజీ

ఏమిచేసినాడా! మోసము! ఇంకేమైన ఉన్నదా? మొన్నరాం
సింగ్ చెప్పలేదా? రాజ్ గడ్ యుద్ధములో కనపడినాడని. ఇంకానయ
ము-! ఎందుచేతనో ఈవిషయమాతడు పాదుషాతో చెప్పలేదు!! నా
నెత్తిమీదకు వచ్చిపజేడిది. సరే! ఏమున్నది? రాంసింగ్ యువకుడు
గదా! తారకమంత్రోపదేశము జరుగుచున్నదట. 'వినాశకాలేవిప
రీతబుద్ధిః' అన్నారు. అమ్మా!

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! ఈగందరగోళము మీకెందుకు?

భానోజీ

ఎందుకేమున్నది? పాదుషా చండశాసనుడు.

ఈకవలనాటకమంతయు కనిపెట్టినాడన్నమాట. అందుచేతనే- రాం
సింగ్ తో నన్ను కూడ శివాజీపై నియమించినాడు. నేను ఈసారి చాల
జాగ్రత్తగా ఉన్నాను. నేను అనాడే గ్రహించినాను-మన కృష్ణాజీచె
ప్పలేమా? పురంధరు సంధి షరతులలోనే ఏదో మోసము జరిగినదని.

జయశ్రీ)

ఎవరు చెప్పినది:

భానోజీ

మనకృష్ణాజీని ఎరుగవా?

జయశ్రీ

మన అనుచున్నారేమి?

ఎరుగకేమి? వట్టిపిరికిపంద. మన మధురిక అతనికన్నమిన్నగా
యుద్ధముచేయగలదు.

భానోజీ

ఓహో! ఆడపిల్లలు మగవారివిద్యలు నేర్చుకొనుట చాలచిక్కుగా
నున్నదే!- తల్లీ! నీవు మధురిక ఇంటిదగ్గర నేర్చుకొనిన ఖడ్గచాలనము
యుద్ధభూమిలో పనికిరాదమ్మా! అసలు రహస్యము-అందరికన్నబా
గుగ గారడీవాడు కత్తితిప్పగలడు! కృష్ణాజీ మంచిబుద్ధిమంతుడు.
పాదుషావారికి అతడన్న మంచిఅభిమానము-

జయశ్రీ)

అతని గొడవనాకెంగుకు?

భానోజీ

తల్లీ! జయా! మీఅమ్మపోయినదగ్గరనుండి, నిన్నుపెంచి పెద్ద
దానిని జేసినాను. విద్యాబుద్ధులు గరపినాను. నేనా పెద్దవాడనగ
చున్నాను. ఇంకనీవివాహము చేతులార నెరవేర్చి, సంతోషింపగోరి
చున్నాను.

జయశ్రీ

నాన్నగారూ!

భానోజీ

ఏమిత్తల్లీ

జయశ్రీ

నాన్నగారూ! నాకవివాహమువద్దు.

భానోజీ

పిచ్చితల్లీ! తొందరపడకు- తిరిగివచ్చెదను. :నిష్క్రమణము:

జయశ్రీ

మధురికా! గోరుచుట్టుపై రోకటిపోటు! చూచితివా! తండ్రి
చూచిన విధము బాలాజీచూచిన- చూచుటకైనా? ఏమి నటనలు!
నయనాగారములు.

వాసినపక్షిన్నైన జతనాయగ చూడగ లేనటంచు ప
న్యాససుధామధూక్తి నటనమ్ములొనర్చె; యథార్థమా క
పాసియెయైనచో వలపువాహినిలో ఎదురీడునే రిసా
భానమొనర్చి సాహృదయ వల్లరులన్ తెగద్రోంచునే చెలీ!

మధురిక

జయా! ప్రేమగలవారి తిట్టులోగూడ ఎంతరుచి అందము ఇమి
డియుండును! అయినా ఒక్కమాట- బాలాజీ మొట్టమొదటినుండి
నీకుసూచించుచునే యున్నాడు! ఏమీ ఆతనిదిక్ష! దేశసేవాపరతం
త్రోత! బాలాజీ ప్రేమించు మహారాష్ట్రమును- మహారాజును మహా
శయములను ప్రేమించనిదే బాలాజీని ప్రేమించుటకు వీలులేదు.

జయశ్రీ

పోనీ దేశ సేవా పరతంతుడై పోయెననుకొందము. ఆపూజలో
ఈఅభాగిని మాత్రము ఉదకమై—పుష్పమై—ఉపచరింపకూడదా?

మధురిక

ఇదియా నీ వ్యధ!-దీనికి మీనాన్న గారు సమ్మతించెదరా?

జయశ్రీ

కన్నతల్లిపోయినలోటు కాననీక
పెంచినాడు మాతగడ్డి లాలించిబుజ్జ
గించి గారాబమునన్ను క్రిందపెట్ట
కుండ ప్రాణాలు నామీద నుంచుకొనుచు

మధురిక

అనాడు అశ్వమును మాతోటదగ్గరనిలిపి పిలిచినాడు. అదే
ఆఖరునారి అతనినిచూచుట ఒడిలోనిపువ్వులు బుట్టలోవేసికొని దగ్గర
కు వెళ్ళినాను. ఆ ఆర్ద్రహృదయుని కన్నులలో నీళ్ళుగిట్టున తిరిగినవి.
జయశో అన్నాడోలేదో, అంతలో అశ్వము అది వీరధర్మముకాదని
సకిలించినది. మారుమాటాడకుండ మరలిపోయినాడు.

జయశ్రీ

ఎవరో పిలుచున్నట్లున్నారు.

మధురిక

నేను వెళ్ళికనుగొని వచ్చుచున్నాను. : నిష్క్రమించును :

జయశ్రీ

: వీణవాయింతును - లేవబోవును. : మధురికా!

మధురిక

: ప్రవేశించి : ఎవరోవచ్చినారు.

జయశ్రీ

నాన్నగారు లేరని చెప్పలేదా?

మధురిక.

చెప్పినాను! విమ్మలను చూడవలెనను చున్నారు.

జయశ్రీ

ఎవరువారు? ఇప్పుడువీలులేదని చెప్పలేదా?

మధురిక.

ఎవరో విచిత్రపురుషునివలె నున్నారు. నిన్ను చూడవలెనను చున్నాడు-

జయశ్రీ

ఊరుపేరులు తెలియకుండ? ఏ కేమి?

మధురిక

అడిగినాను! ఆనంద వ్రతుడు. త్రివిష్టపదేశవాసియట!

జయశ్రీ

సరే రమ్మను-

: మధురిక నిష్క్రమణము :

: ఆనందవ్రతుడు ప్రవేశము :

జయశ్రీ

: చూచి : బాలాజీ! : తలవంచుకొని : స్వాగతము!

బాలాజీ

: ససంభ్రముగ : కల్యాణీ; మా రువేషములోనున్న నన్నెట్లు గుర్తింపగల్గినావు!

జయశ్రీ

మారువేషముకాదు! మరియొక జన్మదాల్చినను గుర్తుపట్టగలను.

బాలాజీ

: నిట్టూర్చి : జన్మజన్మాంతర సాహృదములను మధురవృధలను రేకెత్తించు నీవీణాగానమును తిరిగి ఎంతకాలమువకు ఈమేడకిందనుండి వినగల్గినాను!

జయశ్రీ

బహుకాల సందర్శనము! ఆశ్చర్యమును వజ్రసంకల్పముతో నిర్వహించుచున్న రాజ్ గడ్ వీరునకు అభివందనములు.

బాలాజీ

ధర్మమార్గము బహువిధకంటకశిలానిర్మితము. ఎట్లోధర్మభ్రంశముగాకుండ శ్రీరామదాసముని కృపావీక్షణమువల్ల తరింపగల్గుచున్నాడను- మహారాష్ట్రదేశమంతయు నేడు స్వాంత్ర్యమహాసమరయజ్ఞవాటిక, దీక్షలోనున్నయువకులు పెరిచింతలకు తావీయరాదు!

జయశ్రీ

సహధర్మిణిలేని యజ్ఞాధికారము!

బాలాజీ

అన్ని అధికారములు భగవాన్ రామముని గురుదేవుల దివ్య కరుణావీక్షణమువల్లనే సిద్ధింపగలవు!

జయశ్రీ

భక్తిభావతరంగిణమైన, వారిమధురగీతికలుకొన్ని విన్నాను. వానిలో అమృతమయ హృదయము తొలుకాడుచున్న దేగాని- కేవల వైరాగ్యశుష్కధర్మనిషుర ... ..

బాలాజీ

జయా! నేనుమాత్రము వేరుగా చెప్పుచున్నా నా?

ప్రేమమయుడు మాగురుడు శ్రీరామమహాని

నిత్యమై నిరతధికమై సత్యమైన

ప్రేమనవనీతమును పంచిపెట్టుచుండు

పరమపురుషుని ప్రేమించు భక్తతతికి.

జయశ్రీ

కొంతమందికి భావ. తమఅభిప్రాయములను వెలిబుచ్చుటకు తోడ్పడును-

బాలాజీ

జయా! వ్రోతదీక్ష ఇంకనుముగియుయలేదు- మీనాన్నగారువీరి?

జయశ్రీ

అమృత్యుబాబో! సమయమునకు జ్ఞాపకముచేసినారు అంతయు మరచిపోయినాను. ఇంకేమైన ఉన్నదా? మిమ్ముల నుచూచిన- దయయుంచివారు వచ్చులోపల వెంటనే వెళ్ళిపో..... వద్దు... ఇంకనువారువచ్చుసమయము కాలేదు-

బాలాజీ

నాకువారితో అత్యవసరమైన పనిఉన్నది-

జయశ్రీ

ఎంతనిర్వికారముగా మాట్లాడుచున్నారు! ఇంకేమైన ఉన్నదా? వారికి కనపడిన ఈరోజుతో-

బాలాజీ

నాకు ఏమీభయములేదు - సర్వమునిర్వహింప జననీభవానీయే
గలదు.

జయశ్రీ

పట్టినపట్టుకుమీకు విడుపులేదు - ఆమ్మో! మహావీరుడా! మహా
రాష్ట్రమునకు వెంటనే నురలిపోయి ప్రాణములు కాపాడుకొనుడు.
దయయుంచి మీనాన్న గారికి కనపడవద్దు -

బాలాజీ

జయా! కార్యార్థినై వచ్చినాను! ఉత్తచేతులతో తిరిగి
పోమ్మందువా? మీనాన్న గారిసహాయము -

జయశ్రీ

సహాయమా? అసంభవము. అసంభవము. సహాయముజరుగ
పోవుటకుపైగా ప్రమాదముమూత్రము నిశ్చయముగా జరుగును.

బాలాజీ

కర్తవ్య నిర్వహణములా ప్రమాదములకేగాదు మృత్యుదేవత
కైనను లక్ష్యములేదు -

జయశ్రీ

ఏమి - ఆకర్తవ్యము! నేనుగూడ పినవచ్చునా?

బాలాజీ

వీకుఇదివరకే తెలిసియుండును.

భరత భాగ్యవిధాత మాప్రాణనేత

పరమధర్మమూర్తి శివాజీ హృథవె ఎటులా

చిక్కిపోయెను పాదుషా చేతికపుడు

మొగలు రాజదర్బారులో మోసపోయి.

జయశ్రీ

అవును! పాపము.

బాలాజీ

రాంసింగ్ తో పాటు శివాజీపై మీనాన్న గారిని కూడ పాదుషా వారు నియమించినారు, రాంసింగ్ మాట అటుంచుము! మీనాన్న గారు కూడ నిపగబూనుచున్నారు. వారిని పార్థించుటకే వచ్చినాను-

జయశ్రీ

: తాళము చెవులు నులుపుచు :

అసంభవము! మ:మ్మాటికి అసంభవము! అటు సూర్యుడు ఇటు పొడిచినను- అసంభవము!

బాలాజీ

గత్యంతరము లేదా జయా:

జయశ్రీ

జయచేతిలో ఏమున్నది-

: తాళము చెవులు క్రిందకు పడవేయును :

బాలాజీ

అవేమి? జయా:

జయశ్రీ

మానాన్న గారి తాళము చెవులు: ముద్రిక!

బాలాజీ

అవియే నాచేతిలోనున్న

జయశ్రీ

వీనివల్ల ఏమిలాభము?

బాలాజీ

చాలవరకు కృతకృత్యుల మయినట్లే! ముందుపహారీవాళ్ల బాధ తప్పను-

జ్యోతి

నాచేతిలోనున్న మీ చేతిలో నున్నట్లే కాని... కాని ... కాని ఏమియును లేదు- ఇవిగో! తీసికొనుడు- : ఇచ్చును :

బాలాజీ

: పుచ్చుకొని : జయూ మీనాన్నగారు చండశాసనుడు నిన్ను క్షమించునా?

జయశ్రీ

క్షమింపరు!

బాలాజీ

: తిరిగి మీదండవైచి : జయూ! వద్దు! జయూ! నిన్నుమీనాన్నగారు క్షమింపను! నిన్ను తిరిగి ఎవరు రక్షింపగలరు?

జయశ్రీ

: పుచ్చుకొని : అగాధవిషము సమస్య ఎదురైనది- పరాత్పరా! స్త్రీ హృదయము! దుర్బలము! దయామయా! నాకు దానిచూపించు! మహావీరుడా! ఇవిగో- కైకొనము! మహారాజును రక్షింపుము- మహారాష్ట్రము నుద్ధరింపుము. భారతభాగధేయమును కాపాడుము! నాజీవితముగూడ ధన్యమగును! సర్వము నిర్మహింప మీకునునాకును అగును దేవులే కలరు

: ఇచ్చును :

బాలాజీ

: పుచ్చుకొని : జయా! నీవు ... ..

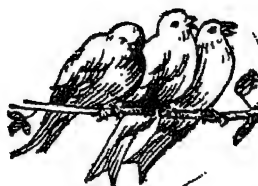
జయశ్రీ

అరుగో- గుమ్మము- చప్పుడు- మహావీరుడా! ఇక ఇక్కడ
ఆగవద్దు! — — ! అరుగో మానాన్న గారు!

బాలాజీ

జయా! — — కృతజ్ఞత! భయములేదు! ఈప్రాణములు
నీకై ఎగిరి వ్రాలును.

: తెర :

★ ఆప్టమ రంగము ★

ఒయ్యపూరు సాధము

శివాజీ

నేతాజీ! - ఒకసారి ఇటువచ్చెదవా?

నేతాజీ

మహారాజా! ఆజ్ఞ!

శివాజీ

అవసరములేదు నేతాజీ! పోయి విశ్రమించు. రాత్రి చాల ప్రొద్దుపోయినది. కాదు- ఆగుము - ఒకసారి ఇటురమ్మ-నిన్న ఒక మాట అడుగవలెను.

నేతాజీ

మహారాజా! అవశ్యము, ఆజ్ఞాపించు.

శివాజీ

నేతాజీ! నీవు ఒక ఉన్నత స్వర్ణత శిఖరాగ్రముమీద ఉన్నావు. ఒక పెద్దపులి అకస్మాత్తుగ ఎదురయినదనుకొనుము. అప్పుడు- ఆశిఖరాగ్రమునుండి క్రిందికి ఉరికిదవా? లేక పెద్దపులి ముఖములో దూరెడవా?

నేతాజీ

ఇటునుయ్యి అటుగొయ్యి- ఏమిచేయవలెను!

శివాజీ

ఏమిచేయవలెను- పోనిమ్ము- ఏమిచేయనద్దు! ఆగు! ఏమియు చేయకపోయిన పెద్దపులి మ్రింగివేయును. కాదు-నేతాజీ! ఈసారి చెప్పు

ము. సుహాసముద్రములో నీపుష్పయాణము చేయుచున్ననావ చిల్లుపడి నడనుకొనుము. నావలోకూలబడి కూర్చొనదవా? సముద్రములో ఉరికెడవా? జగత్త గ ఆలోచించి సమాధానము చెప్పుము.

నేతాజీ

పరీభూ! అటువంటి సమయములో- ఏమిచేసినను చేయవచ్చును. కాని- ఆలోచన మాత్రము పనికిరాదు.

శివాజీ

నిజమే ఇదా ఆలోచించవలసినదేమున్నది? నేతాజీ! నేను ఎవరినో నీకు తెలుయునా!- గుర్తింపుము.

నేతాజీ

అట్లగుచున్నారేమి? పరీభూ! మీరు మరాఠసమ్రాట్టులు.

శివాజీ

కాదు- ఎన్నటికీకాదు- అయిననేను మహారాష్ట్రమును పాలించుచున్నానా? ఈజయపూరు సాధము మహారాష్ట్రరాజధాని కాదు గదా!

నేతాజీ

నిజమే! కాని- మీమ్మితులు వచ్చిపోవుచున్నారు. మీవైద్యులు చికిత్సచేయుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకు దానము లిచ్చుచున్నారు

శివాజీ

అయిననేను స్వతంత్రుడనేనా? నేతాజీ; నీవుపొరబడుచున్నావు నేను ఆగ్రావదలి ఒక అడుగునపెట్టగలనా? నేనుమరాఠసమ్రాట్టును గాను. మొగల్ సామ్రాజ్య చక్రవర్తి అలంఘింపదుషావారి ఖైదీని

చూడు- అనవరతము ఈసాధముచుట్టు ఎందరు కావలిగాయు
చున్నారు!

నేతాజీ

ప్రభూ! బాలాజీ ఆగా చేరినాడు.

శివాజీ

అవిషయమునాకు తెలియును. కాగితముకలము తీసికొనిరమ్ము

నేతాజీ

చిత్తము, ఇవిగో!

శివాజీ

ఒకలేఖవ్రాయవలెను- శ్రీశ్రీశ్రీ మొగల్ సామ్రాజ్యచక్ర
వర్తి శ్రీఅలంఘీరు పాదుషావారి దివ్యసముఖమునకు- మిత్తుడుశ్రీశివా
జీమహారాజు విన్నపము.

జహాపనా! పురందర్ సంధిసూత్రముల ప్రకారము మేము
దర్బారునకు రానవసరములేదు. కాని- పాదుషావారి సుహృద్భావము
కొని- దర్బారులో వ్యక్తిత్వాతృత్యమును గోల్పోయినాము. మహాను
భావుడు అక్కర్చకవర్తి. ధర్మచిగువు మాజహాన్ పాదుషాల వంశకీర్తి
నిమిన్నింపవాగ్దన.

మీసేనకులైన దండనాథులు- మంత్రులు యథార్థమును కప్పి
పుచ్చి ముడుచున్న అగ్నికుండమును ఎండుగడ్డితో కప్పజూచు
చున్నారు. వారిస్వామిభక్తిపరాయణత హాస్యాస్పదము.

తమరు సల్పుచున్న 'ధర్మయుద్ధములకు' ధనమును సంగ్రహిం
చుటకు జిజియా సుంకమును విధించినారని చిన్నాము- చూడునేతాజీ
కావలివాండ్లు కదలుచున్నట్లున్నారు-

నేతాజీ

మహారాజా! సుఖముగ నిద్రించుచున్నారు. సురాపానము, మాతృహృదయమువలె వీరినిజోకొట్టినది.

శివాజీ

సరే! చదువుము- ఏమి వాసినావో!

నేతాజీ

ధర్మయుద్ధముల కొరకు.

శివాజీ

వాయుము- జిజియా సుంకమును విధించినట్లు విన్నాము- భారతసామాజ్యచక్రివర్తి మొగల్ పాదుషా జైనదిగంబరుల, బౌద్ధభిక్షుకుల హైందవకాపాలికాపంగ్వంధ భిక్షుక బ్రహ్మచారుల ఆకలి కూటికిగూడ కక్కూర్తిపడెనని మొగల్ సామ్రాజ్యచరిత్ర చెరిగిపోని ఇనుపఅక్షరములతో వ్రాసిపెట్టును- బైరాగుల భిక్షాపాత్రలో, తుఘలగులగంజిలోచక్రివర్తిపాలుకోరదగునా? పవిత్రమైన శ్రీమద్ ఖురాను జగదీశుని విశ్వపితరుని పేర్కొనుచున్నదే! చేతనైన జిజియా సుంకమును రాజపుత్రవీరుడు శ్రీరాణారామసింహునుండి రాబట్టుట అసంతరము తమ శ్రేయోభిలాషియైన ఈశివాదగ్గరనుండి రాబట్టుట కష్టము గాదు- తమ ఆజ్ఞలేకనే యీసాధమును వీఁచున్నాడుకు క్షమాార్హుడు

విధేయుడు,

శి వా జీ మ హా రా జు.

: ప్రవేశము- బాలాజీ- నీరాజీ :

శివాజీ

సర్వము సంసిద్ధమేగదా?

బాలాజీ

మధ్యాహ్నము బ్రాహ్మణులకుదానము సల్పిన రెండు పండ్లు
ట్రలు దుర్గద్వారముకడదాచినాము. ఇక ఆలస్యముచేయరాను.

హీరాజీ

మహారాజ్—మీదుస్తున్నట్టిని ధరించినాను- ఈనాడు నేను
మిక్కిలి అదృష్టవంతుడను—

సోదరా ! హీరాజీ: వస్త్రములతోపాటు నాదురదృష్టమును
ధరింపవద్దు.

హీరాజీ

మీస్వర్ణకంకణము ప్రసాదించుపార్శ్వ.

శివాజీ

ఇది ప్రస్తుతము స్వర్ణకంకణము. మరాఠసార్వభౌముని అభిజ్ఞాన
ముద్రక. కాని- సోదరా! ఇదిక్షణకాలములో మృత్యుదేవి పళయకాల
కరాళ కఠోర ప్రణయలాంచనముగ మోహింపగలదు. : అందించును :

హీరాజీ

అద్యతనమహారాష్ట్రచరిత్రలో, మృత్యుదేవి తనకఠోరకరాళ
లాంచనమును విజయలక్ష్మికి అంకితమిచ్చినది.

శివాజీ

జననీ భవానీ యీ క్షణకంకణమును ధరించినప్పై అమృతా
శీసులు వెలయించుగాక!

:నిష్క్రమణము:

: తెర :

నవమ రంగము.

: ఆగ్రానగరము : అరణ్యప్రాంతము. :

బుట్టలకావడిమోయుచు ఒకరంగ పార్శ్వములోనుండి ఇంకొక రంగ పార్శ్వములోనికి పోవుదురు:-

శివాజీ

సహావతులారా : మీ ప్రతిభ దుర్ఘటఘటనాసమర్థమైనది. నేటినుండియు మహారాష్ట్రమున శివాజీయేగాక రాజనీతిని భారంగ జేబుపాదుషాను తలదన్నిన మరాఠకుమాడులున్నారని లోకము తెలిసికొనుగాక.. మీదీక్షకు నాధన్యవాదాలు.

బాలాజీ

మహారాజా! ఈపవిత్రధర్మ నిర్మహణమున మిమ్ములను నిమిత్త మాత్రులుగ జేసిననందులకు జగదీశునకు కృతజ్ఞులము.

నీరాజీ

మహారాజా! లోకమునంతయు కనుమాపుకత్తి అలంఘింప పాదుషావారిది- మిమ్ములను చూచుచున్న మాకనులను మేమే నమ్మ లేకన్నాము- ఆగ్రానగరము! జయపూరుసాధము! పాదుషాచేతినుండి విముక్తి!

శివాజీ

కత్తులబోనులో నిరికి గాసిలుమాకు విముక్తిగల్గె వీ రోత్తమలార! జాగికముహూర్తముకూడదు పాదుషాహి బల్ జిత్తులమారి, ఏదో ప్రతిచేయదలంచుచునుండు, ఎత్తుపై ఎత్తులపటకట్టగల డేమరు పాటొక ఇంతకల్గినా.

బాలాజీ

మహారాజా! పట్టావధుదుమను భయమిక ఎంతమాత్రమును లేదు! ఇంతటి అద్భుతసన్నివేశమును సంఘటించిన జగన్నాటకసూత్ర ధారి అంతటిరసాభాసమును గల్పించునా?

శివాజీ

నిజమే! మనముగూడ- పురుషకారముకొరవడకుండ ప్రవర్తిం పవలెనుగదా!

బాలాజీ

అనంతర కర్తవ్య మాజ్ఞాపింపస్మార్థన.

శివాజీ

కర్తవ్యమా? ఏమున్నది? దారిలో ఎన్నివేషములు వేయ వలెనో! రంగపరికరములేవి?

నీరాజీ

ఇదిగో భిక్షాపాత్ర! కనుండలువు. పాదుకలు. విభూతి. సువర్ణ నాణెములు. కాషాయవస్త్రములు.

శివాజీ

సకే! బయలుదేరుదమా!

బాలాజీ

ప్రభూ!

అంబరవీధినుండి అమృతాంశు ప్రసన్నకళావిలాసముల్ బింబితమైరచించె, చికిలీసాగసుల్ యమునాతరంగ భం గంబుల; మోగించున్నది మొగల్ మొగసాల, ద్వితీయయామ భా గంబున ఘటనాదము నికర్షణవాయుతరంగలీనమై-

: తెర :

దశమరంగము

:ఆరణ్యము - ఆశ్రమపరిసరము:

; జయ - మధురికలు - పురుష వేషాలలో :

మధురిక.

జయా! వింధ్యాసాత్పురాపర్వతపంక్తులుదాటి దక్షిణాపథముజేరి
దుర్గమారణ్యములెన్నియో గడచి వచ్చుచున్నాము - మనగుఱ్ఱములు
అలసిపోయినవి. ఈనది పేగువహి! కొండలోయలోని ఆనరోవరమెంత
రమణీయముగనున్నది! అదుగో నాలుగుతోవలుకలియుచోట-ఇదేనా
మనమనుకొనిన కూడలి.

జయశ్రీ

ఎంచుచేతనో నాహృదయము ఆశ్రమ పరిసరములకు వచ్చి
నట్లు ప్రశాంతివహించుచున్నది - మహాముని ఆశ్రమము ఎచ్చట
నున్నదో:

మధురిక

అదుగో ఆటవికులు నృత్తము చేయుచు వచ్చుచున్నారు - వారి
నడిగి తెలిసికొందము

— ఆటవికనృత్తము —

:ఆటవికులు ప్రవేశము:

జయశ్రీ

చూడు! మధురికా! ఈఆటవికహృదయములలో గూఢస్వచ్ఛ
మైన కళాతరంగిణి ఎంతసుందరముగ ప్రవహించుచున్నదో.

మధురిక

నృత్తము మోటుగానున్నదని చెప్పటకు సుందరమనుట, నాగరక పరిభాషకాబోలు-

జయశ్రీ

మధురికా! నాహృదయమునీకు తెలియదా?

అడుగులపొందు, తమ్ముటలయాన్విత తాండవకేళి నారక
చ్చడములవాలా కుచ్చభుల సందుల తళుల బెక్కుసాంపు లీ
బెడగులనెల్ల నెట్టులటవీ చరులందరు నేర్చినారలో
అడవులు నాట్యమందిరములయ్యె కళాలత కాలవాలమై.

ఆటపకలారా! మీకుశ్రీ రామదాసస్వామివారి ఆశ్రమమెచ్చట
నున్నదో తెలియనా?

ఆటవికులు

సీత - అల్లదుగో! వాగుమలపులో చెట్లగుంపులో ఉంది.

: రామదాసు పాడుకొనుచు ప్రవేశము :

శ్రీ రామా! జయ రామా

సీతారామా! జయజయసమర్థ శ్రీ రామా॥

జయశ్రీ - మధురిక

భగవాన్ శ్రీసమర్థరామదాస స్వామివారికినమస్కారములు-

రామదాసు

: ఆశ్చర్యముతో: తల్లలారా! ఇట్లేల వచ్చినారు?

జయశ్రీ

మాతండ్రిగారు ఆగ్రాలో రాజోద్యోగి. మేము మహారాష్ట్రలము. మరాఠ్ దేశమునుండి ఆగ్రాకు వెళ్ళుచుండగా మ్యామధ్యమున దొంగలుకొట్టినారు. అగందర గోళములో ఏమిజరిగినది చెప్పుటప మాకే తెలియదు — రాత్రిసమయము — మేము తప్పించుకొని ఈవేషములు

రామదాసు

చిరుతస్రాయము మీమీగముచెప్పక చెప్పచున్నది! ఏల ఈ ఘోరాటవిలో ఒంటరిగా వచ్చుచున్నారు.

జయశ్రీ

మహాభాగా! ఈమింపప్రార్థన! : పురుషవేషము తీసివైచి : నిజరూపమును మరుగవరుప వలసినదని.

రామదాసు.

అయ్యో! పాపముమీనాన్నగారు!

జయశ్రీ

మానాన్నగారు ఆగ్రాచేరినారోలేదో! తమపూజ్యనామధేయమును చాలసారులు విన్నాము- ఆశ్రమములో ఆశ్రయము లభింప గలదని వచ్చినాము-

రామదాసు

తల్లులారా! మాఆశ్రమములోనుండుటకెట్టి అభ్యంతరమును లేదు! మావృద్ధశాతమి- మీకుతోడుగా నుండును- మీతండ్రిగారు నిరపాయముగా ఆగ్రాచేరిన సంగతి తెలిసినవెంటనే- మీకు తగిన

రక్షణనిచ్చి ఆగ్రాకు పంపెదను. అంతవరకు- ఆశ్రమోచితమైన జీవితమును మాతోగడుపవచ్చును.

జయశ్రీ

కృతార్థులము-! చిరతరానేక జన్మసంచిత పుణ్యఫలముచే తమ ఆశ్రమములో తమ ఆశ్రిస్తులతో-భగవద్ ధ్యానముచేయు సదవకాశములభించినది- ఇక మాపాపము లన్నియు పటాపంచలైపోవును.

రామదాసు

తల్లీ! నీభక్తిభావమునకు సంతోషము. పూపవయస్సులోనే దేవదేవునిపై మనస్సు మరలించిన కర్మబంధమునుండి త్వరలోవిముక్తి గల్గును- తల్లీ నీఆశయము త్వరలో సిద్ధించును.

: రామదాసు, మధురిక, జయ నిష్క్రమణము :

: తెర :

★ ఏకాదశ రంగము ★

: ప్రయాగ ప్రాతము. అరణ్యము :

శివాజీ

తండ్రీ- నడువ లేకున్నావా?

శంభాజీ

పితాజీ నడువగలను-

శివాజీ

నాయనా! దగ్గరకు వచ్చినాము!- ఆకసపడు గోవురములు ప్రయాగవేకాబోలు.

శంభాజీ

పితాజీ! నడువగలను!-

శివాజీ

కుమారా! ఆగు, జనసమూహమువలె కన్పించుచున్నది.
: పరికించి :- ఎట్లయినను మనమీపొదలమాటున దాగి చూడవచ్చును.

: ప్రవేశము స్థానాహులు :

సౌరవాహుడు (౧)

బావా! నీకుకూడా ఈకాలిశని ఎందుకు? బోలెడుడబ్బుమూల్గు చున్నదికదా! టింగు రంగామని పంచకల్యాణి గుట్టమునుకొని టక్ టిక్ మని పోకపోయేవాడినా నాకే నీడబ్బుడన్న

సౌ (౨)

అగ్రానగరములో బందీకృతుడైన శివాజీ తప్పించుకొని పారిపోయినాడట!

సార్థవాహుడు (౧)

తాడిచెట్టు ఎందుకుఎక్కినావు, అనిఅడిగిన దూడగడ్డికని సమాధానము చెప్పినాడట నీవంటివాడు!

సా (౨)

గొప్పగాడున్నది నీ తెలివి! అశ్వనర్తకులెవ్వరు అశ్వములను ఆమ్మరాదని రక్షకభటాధికారి భూలతఖాన్ కఠోరశాసనము వినలేదా?

సా (౩)

అశ్వము దొరకినంతమాత్రమున శివాజీకి లాభమేమి?

సా (౪)

శివాజీకి అశ్వములభించిన అభివాహనునివలె ఆకాశమార్గమున అంతర్గానముకాడా?

సా (౧)

గుడిమింగేపాళాకడ! గుడిలోని లింగమును మింగేవారింకొకడు! అసలు శివాజీ పాదుషాచేతికి ఎట్లుచిక్కినాడు?

సా (౨)

పురంధరుసంధికిముందు పాదుషా సైన్యము లోయలో చిక్కుకొనిపోయినది అప్పటికే మహారాష్ట్రలు అలసిపోయినారు. జగజ్జ్యేషంఠి సేనాపతి బాజీ పోయినాడు- అందుచే సంధికుదిరినది. తరువాత!రాంసింగ్ జయసింగ్- శతాధికోపాయలచే శివాజీని దర్బారుకు పంపించినారు. అక్కడ చివరకుచిక్కుకొన్నాడు.

సా (౩)

తిరిగిఎట్లు తప్పించుకొనినాడు?

సా (౪)

అది చాలాచిత్రముగానున్నది.

శివాజీ

కుమారా, భయములేదు- మనపున్నెము పండివచ్చినది. ఈసా
గ్ధవాహములో మహారాష్ట్రులుకూడ ఉన్నారు.

మహాభాగులారా! నమస్కారము!

సా (౪)

(4) నమస్తమంగళావాప్తిరస్తు! అలికంబున అక్షిణిడాచిన
ఆదిభిక్షువువలె ప్రత్యక్షమైన మహానుభావుడవు నీవెవ్వరవు.

శివాజీ

మహాశయలారా! మేముబాటసారులము.

సా (౧)

(1) నీటికుండలియిన లేదా? ఎచ్చటనుండి వచ్చుచున్నారు.
ఇట్లుబంటరిగా అరణ్యములో సంచరించుట ఎంతసాహసము!

శివాజీ

సాహసమునకు తగినపరాభవమైనది. మార్గశుభ్యమున దొంగ
లకు చిక్కినాము; నీటికుండయైనయుండుటకు వీలులేకుండ చేసినారు
ఈకుమారునితో విధివిపరిపాకమున.

సా (౪)

మహాభాగా! కష్టములు ఎల్లకాలము నిలిచియుండవు.

శివాజీ

సత్యసంకల్పులగు తమబోటి బ్రాహ్మణపుంగవులవాక్యములు
వ్యర్థములగునా?

సా (౧)

మీవాగ్నిన్యాసము చూడమహారాష్ట్రులవలె కన్పించుచున్నారు!

శివాజీ

మహారాష్ట్రులలో దేశాభిమానము హెచ్చు; నన్ను నేను కాపాడు కోలేనిస్థితిలో

సా (౩)

మహాశయా! ఏమట్లు సందేహించుచున్నారు.

శివాజీ

ఈకుమారుని తమతో మహారాష్ట్రమునకు తీసికొనిపోండుమీమేలు...

సా (౨)

మహాభాగా! - మీమనోగధమును గ్రహించితిని - ఈకుమారరత్నము నాయొద్దనుండగలడు -

శివాజీ

నాయనా! ఈమహాపురుషుడే నీకు తల్లియు తండ్రియు దైవము పీఠోపాస్ము! గ్రహించితివా?

సా (౧)

మీకుమారునికి వచ్చిన భయమేమియు లేదు. మహారాజు బిడ్డలాగున చూచెదను.

శివాజీ

కృతార్థుడను. మీరువచ్చుచున్న మార్గము ఎచ్చటకుపోవును -

సా (౧)

ఆకనవడుచున్నదే ప్రయాగ -

శివాజీ

శలవు - : సార్థవాహులు నిష్క్రమించెదరు : : రెండవ తెరగడను :

శివాజీ

: ప్రవేశించి : ఓహూ! ఈగుఱ్ఱములు బారులుతీర్చి ఎంత బాగున్నవి- ఓయీ! వణిగ్వరా!

వర్తకుడు

: ప్రవేశించి : సలాము!

శివాజీ

సలాము! మాకొక గుఱ్ఱము కావలెను.

వర్తకుడు

ఫకోరీజీ! అశ్వములను ఎవ్వరికిఅమ్మరాదని పాదుషా హుక్మమ్. శివాజీ పర రీతయినాడట.

శివాజీ

అమ్మటకేమి? మేముపోయిపాదుషాతో పిర్యాదు చేయుముగదా!

వర్తకుడు

ఏమిచ్చెదరు?

శివాజీ

ఖరీదునకేమి? ఇదిగో : సువర్ణనాణెములు చేతిలోపోయును :

వర్తకుడు

ఒక గుఱ్ఱమునకిన్ని సువర్ణనాణెములా? : పరికించిచూచి : అమ్మయ్య బాబో శివాజీముద్ర!

శివాజీ

: వర్తకుని గొంతుపట్టి కత్తిదూసి రంగపార్శ్వములానికి గొంపోవును. తిరిగిప్రవేశించి : అశ్వము లభించినదికాని అయ్యో! ఎంత దారుణకృత్యమున కొడిగట్టితిని. నిర్దోషినిహత్య! జననీ భవానీ

రాజధర్మము దారుణవ్రతము; సకల

పాప భూయిష్ఠము; నరక పంకిలమ్ము;

ఓజగన్మాత! రాజధర్మోపహతుడు-

ఈ వణిజుని ఆత్మకుశాంతి నివ్వవమ్మ!

: తెర :

ద్వాదశరంగము

: సన్యాసివేషముతో ప్రవేశించి :

శివాజీ

అదే కాశీనగరమ్మ! గంగ అదిగో! అంభోరుహశ్రీకరుం
డుదయాద్గుండు మరీ చిరక్తురుచిరాస్యండయ్యె పాగ్లేఖిపై
అదే విశ్వేశ్వరుగోపురప్రకర ముద్యత్కాంతులన్ నీలనీ
రదశోభామకుహ్రమై గగన పర్యంతంబు దీపించెడిన్ !

: ప్రవేశించి:

అ ధతమస్సులోబిజి ప్రయాణమొనర్చి అరణ్యముల్ దయా
సింధు భవానిమాత కృపచేతగమించితి పాదుమాభట
స్కంధము నాల్గమూలలను కన్నులువిప్పును కాయుచుండ దో
ర్గంధులు రాజ్యరక్షణ దురంధులందరి మధ్యనుండియే

ఏమీ! పాదుమా చాతుర్యము! ఎన్ని వలలు-ఎన్ని ఉచ్చు
లతో పన్నినాడు!! బోనులో ఒకసారిపడిన ఎలుక తిరిగి బోనులో
బడుట అసంభవమని ఎరుగడు కాబోలా!

ఎట్లావిశ్వేశ్వరుని సాన్నిధ్యము చేరగల్గితిని. మారఙ్గయాణ
భారముచే ఈ అశ్వముకూడ అలసిపోయినది. ఏమీ! గంగానదిలో
ఒక్కనావయైనను కదలుటలేదే! ఔరచాపలు మాత్రమే త్రియుగచిరి
ఓహో! ఆలంఘ్యుడు పాదుమా! యీ తంత్రాగమును భారతపుత్రులు
చాణుక్యులవారి కాలమునుండి ఉగ్గువలతో నేర్చుకొనుచున్నారు

: పరికించి, : కాని

గంగనుదాటి ఎట్లవలి గట్టునుచేరుదు? పాదుషాజ్ఞచే
లంగరు తెత్తినారలు శళాసులు నావలకు... గమించెదన్
భంగము కల్గకుండ పలుపాత్రలదాల్చి, కుశీలవుండనై
రంగముమారె, కావున తురంగమువీడి నటింతుమానినై.

అశ్వరాజమా!

నీకుమిక్కిలి శ్రమిచ్చితిని. కృతజ్ఞుడను! శివా, చిత్రరూపములో
సదా అశ్వవాహనుడై వెలయగలడు. ఈ గంగా శాద్వలభూముల
పచ్చికమేసి, సేదదీర్చుకొనుము.

అవధాని

: ప్రవేశించి) మహాత్మా! నమస్కారము. :

శివాజీ

: ఒంటిపోగు జందెమునుచూచి : శీఘ్రమే వివాహప్రాప్తిరస్తు

అవధాని

ఈపేద బ్రాహ్మణునకు పిల్లనిచ్చు వారెవరు? ఆమోఘు వచస్కు
లగు తమ ఆశీర్వాచనమువిన్న పరమానందముతో మా మునలితల్లిము
రిసిపోవును. పేదవాని ఆతిథ్యమని నిరసింపకున్న నేడుతామమాయింట
భిక్షావందనములు గైకొన ప్రార్థన.

శివాజీ

నాయనా! మీ యిల్లు... ఎక్కడ?

అవధాని

ఈ మహానగరమున మాభాంటకు వసతిగృహములు ఎక్కడ
లభించును? ఊరులో ఒకమారుమూల పేదవిప్రులవాడలో మాయిల్లు.

శివాజీ

వత్సా! విచారించకము! నీవేదరికముకీఘ్రమే పటాపంచలై పోవును.

అవధాని

కృతార్థుడను. దయచేయుడు

:నిష్క్రమించెదరు:

: ప్రవేశము:

: సోమయాజిదీక్షితులు :

సోమయాజి

“దాడీవాలా ఫకడో ఫకడో” అని నన్ను పట్టుకొన్నాడు. మొట్టో మొట్టో అనిగోలపెట్టినను విన్నారా? వినలేదు! పురపాలకుని దగ్గరకు రమ్మన్నారు. ఏమిపుట్టుమునిగినది? నన్ను పట్టించినారేమి మీయిల్లు బంగారముగాను అని అడిగినాను- “ ఇంకేముంది గంగానది అంటుకున్నది” అని ఇటు అటు గబగబా పడుకెత్తుట మొదలుపెట్టినాడు. శివాజీ పరారీ హోగయా’ అన్నాడు ఒకడు-ఓరి దౌర్భాగ్యులారా! చివరకు శివాజీ తప్పించుకొన్నాడన్నమాట. నేను అనుకొనుచునే ఉన్నాను. అనుకొనుచు పురపాలకుని దగ్గరకు పోయినాను. నేనుచచ్చి నీకడుపున పుట్టనూ! నదీ బ్రాహ్మణుండను నన్ను వదలిపెట్టండి’ అని చెప్పినాను నామాట వినలేదు! సరిగదా! ఆధికారమదంబు గుడ్డెట్టం జేయంగా వండ్లను పటపటంగొడికి ‘నీవే శివాజీని, నిజముచెప్పు! ఈ మాత్రము గ్రహింపలేనా! పాతిక సంవత్సరాల ఉద్యోగానుభవము. ఈసప్పువాదగ్గర ఉడకదు! తప్పించుకొన్న కొండపెలుకను తిరిగిబోనులో

పడునట్లుచూడమని ఆ పాదుషావారిహుకుం || అని గాండ్రించి గోండ్రించి నాడు. నేనంత “ఓరీ! చవలకరావీ! నేనే శివాజీనైన నీతలకాయ, సప్తసముద్రంబులకును అవ్వలిగట్టుపై - మారీచునితలకాయ శ్రీరాముండు గొట్టినట్లు గొట్టకపోదునా! అని మనస్సులో అనుకొని: పైకి, “మహాప్రభూ! ఖాన్ సాహేబ్ చంద్రమా! నేను బ్రాహ్మణుడను - నీకు పుణ్యముండును - దయయుంచి నన్ను వదలిపెట్టుము” అని ప్రార్థించినాను - అప్పుడు - వెంటనే - కొండమ్మిచ్చు మొగమువేసికొని - “అయిన ఈగడ్డము మీసాలుఎందుకుపెంచినారు” పటాటోపముతో చివాలునలేచి - మీదకురికినాడు - నేనతప్పించుకొని ”సాహేబు గారూ! తొందరపడకండి! గడ్డంబును మీనలును బెంచుటకుంగారణంబు మదీయభార్యచిరంజీవిని సాభాగ్యవతి గర్భవతి అని చెప్పకతప్పినదిగాదు - ఇంకేమున్నది - విక విక నవ్వుకు విరుచుకుపడ్డారు - అప్పట్టునన్ - నాకు వీరావేశంబువచ్చినది - కాని - ఇది సమయంబుగాదని - తప్పించుకొని వెక్కిరించమను - శాస్త్రవచనంబుందలంచుకొని నవ్వు నాలుగువిధాలచేటు - అనిమనస్సులో అనుసంధానంబు జేసికొని పైకి “నా నయలారా! నవ్వండి - నవ్వు-నలబదివిధాల మంచిది. కంఠనాళాలకు మంచినీరత్న, అదియునుగాక ‘ఆనందవార్ధిని అందరిడెందాల వ్యాపింపజేసెడి అంటువ్యాధి’ అని మహాకవి అన్నాడు. అనిగంభీరోపన్యాసమును గాగభట్టువలె చేసినాను. అప్పటికి తలతిరిగి నన్ను వదిలి వెట్టినారు.

దీక్షితులు

ఊరుకొనండి! అరుగో - టోపిలవాళ్ళు!

సోమయాజులు

ఎవరికి తెలియదు! రంగు రంగుటోపీలతో ఇంద్రధనుస్సువలె అప్పుడప్పుడు వ్రత్యత్వమగుచుందును. కాని- ఎల్లప్పుడు వానవెలిసిన తర్వాత తుపాను చల్లారినతర్వాత కనపడెదరు.

అసలు సమయంబున కంతర్ధానంబే!- వీరికి శివాజీ దొరుకునా?

దీక్షితులు

ఎక్కడి ఆగ్రా! ఎక్కడి మహారాష్ట్రము! మితాయి బుట్టలలో తప్పించుకొనినంతమాత్రమున ఏమైనది?

సోమయాజి

ఏ దౌర్భాగ్యుడు చెప్పినాడు! మితాయిబుట్టలలో పోయినాడని. పోవుచుండగా పారావాళ్ళు ఏమిచేయుచున్నారు! లొల్లాయి బుల్లాయి మాటలంజెప్పుట వలనం బ్రయోజనంబేమి? అసలురహస్యంబు నాకు తెలియును.

దీక్షితులు

ఏమీ అమాంతము మాయమైపోయినాడా? ఎంతమంది వెదకుచున్నాడు! ఎంతహంగామాచేయుచున్నారు.

సోమయాజి

వీరిపౌరుషము. జబర్దస్తీ! మనబోటివాళ్ళమీదనే! పాదుషా వారి వజీరు- ఏమన్నాడో తెలుసునా? “ ఓలలంఘీరు చక్రవర్తి! మహాప్రభూ! మేమందరము చూచుచునేయున్నాము- చూచుచుండ గనే అమాంతముగ అంతర్ధానమై పోయినాడు. పైలోకముల పైకెగిరి మాయమైపోయినాడో క్రిందిలోకములో పోయినాడో కాని ఈభూ లోకములో లేడని నిక్కచ్చిగా చెప్పగలనని నొక్కివక్కాణించినాడు.

దీక్షితులు

ఎవరికైనను ఇట్టిమాటలు చెప్పవచ్చును - పాదుషావారికి మాత్రముగాదు -

సోమయాజులు

అసలు రహస్యంబు నాకు తెలియును. చెప్పెదను సావధానంబుగా నాకర్ణింపుము!

దీక్షితులు

ఆహా! ఏకాకి! నిరాయుధుడయిన ఒకవ్యక్తి కోసము మొగల్ సామ్రాజ్యమున కంతయు ఇంతటి భయభాంతియా! శివాజీ రాజా! సెబాస్! వీరుడా! నీపేరు కొమ్ములు తిరిగిన మొసగాడు భటు లందరకు, సింహస్వప్నమై పోయినది! భారతద్వీపకల్పమంతయు, సర్దారు దండనాథులతో పురపాటురతో - చివరకు భారతసామ్రాజ్య పాదుషాతో నీడనికిపట్టులు తెలియక గజగజలాడి పోవుచున్నది.

సోమ

సమయ్యా! ఎవరితో మాట్లాడుచున్నావు? శివాజీ సీయెమట నిల్చునియున్నట్లు స్తోత్రముచేయుచున్నావే! ఇక్కడెక్కడున్నాడు? అసలు రహస్యంబు నాకు తెలియును. చెప్పెదను సావధానంబుగా నాకర్ణింపుము.

శ్రీ శివాజీ సమర్థరామదాసువారి శిష్యుండు. రాముండనిన సాక్షాత్తు శ్రీ మహావిష్ణువు అపరానతారంబు. భక్తుడైన శ్రీ శివాజీ పృథ్విపగ దాసానుదానుండను భక్తజనవత్సలుండనునైన శ్రీమన్నారాయణ మూర్తి అనుగ్రహించి తన గరుడవాహనంబున భరిపాదించెను. అంత గరుడాభ్యారు, శివాజీ బంధింపబడిన జయపూరుసౌధంబున సూక్ష్మ రూపంబునకా వ్రాలి, నిజరూపంబు ధరించి, ఒకరెక్కపై చిరంజీవి

శంభాజీని ఎక్కించుకొని, రివ్యన అంతరక్ష మార్గమున కెగరి ౧౧ ఘడియలు ౨౨ విఘడియలు ౪౪ విప్తల ౫౬ విలిప్తలకు సరియైన సింహల గ్నంబున సింహగడంబునందించెను- శ్రీ మద్రూరమణ గోవిందాహరి!

దీక్షి

బాగున్నది: ఇక్కడ మీపురాణకాలక్షేపము! మధ్యాహ్నమునుండి ఏదో గుఱ్ఱము గంగాతీరమున మేయుచున్నదట. ఎంతప్రయత్నించినను గుఱ్ఱమెవరిదో తెలియుటలేదు- అందుచేత! కొంపదీసి- శివాజీయే ఆగుఱ్ఱమెక్కివచ్చి, కాశీలో ప్రవేశించినాడేమోనని అనుమానించుచున్నాడు- సాయంకాలము పుద్వారములన్నియుమూసి, రాత్రిపట్నమంతయు పరిశోధించెదరట-

సోమ

ఓహో! అటులనా! ఏమీపరవాలేదు! ఇప్పుడు తెలిసినది. సరే! శివాజీ భవానీభక్తుడు కదండీ! ఒక్కసారి విశ్వేశ్వరుని ఆలయములోనికివెళ్ళి అమ్మవారిని ప్రార్థించియుండును. అదెబ్బతో అమ్మవారు నందీశ్వరుని అనుగ్రహించినది- వెంటనే- శివాజీ నందీశ్వరుని అధిష్టించి, ఆకాశమార్గాన జైపరమేశ్వరాయని ౮ ఘడియల ౩౨ విప్తల ౫౪ విలిప్తలకుసరియైన వృషభలగ్నంబున రాజగడంబుచేరెను. శ్రీమద్రూరమణ ....

దీక్షి

పుక్కిట పురాణములు చెప్పకండి: పాపము! శివాజీ కాశీలోనే ఉన్నట్లయిన— మిడుతంభాట్లవలె చిక్కిపోయినాడన్నమాట!

సోమ

అట్లెన్నటికినీ కాజాలదు! ఏమనుకొన్నావో

“ కప్పించి యెగసిన కుండలంబులకాంతి

గగనభాగంబెల్ల గప్పికొనగ ”

శివాజీ “ వనధిలంఘించు ఆంజనేయుని విధాన
గంగలంఘించి అవ్వలిగట్టుచేసు ”

శ్రీమద్రామాయణ గోవిందాపరి.

దీక్షి

పిచ్చిమాటలు చెప్పకు! గంగలంఘించునప్పుడు అందరూ
చూడరా! రక్షకభటులకు దొరికిపోడా?

సోమ

అట్లయిన గవ్ చిప్ గా మత్స్యవతారంబుదాల్చిన మహావిష్ణువు
వలె గంగలో ఈదుకొనిపోవును. అంతేకాని ఈమహాభక్తులను- మహా-
పురుషపుంగవుండు- ఈమహానుభావుండు- ఈ వెర్రి వెంగళెప్పలకు
దొరుకునా?

భజగోవిందం భజగోవిందం భజమూఢమతే!

: ఇద్దరు నిష్క్రమించెదరు :

: శివాజీ, అవధాని ప్రవేశము :

శివాజీ

అబ్బాయీ! మీఅమ్మగారు సాక్షాత్తు నాపాలిటి అన్నపూర్ణ.
మాతృహృదయము అవ్యయప్రేమనిధానము- తల్లిఋణమును ఎవరు
తీర్చుకొనగలరు?

నీకు త్వరలో మంచిధనయోగమున్నది- అప్పుడు- పెండ్లిచేసి
కొని- మీతల్లిని సుఖపెట్టుము! నీసచ్చట కూర్చుండుము- నేనిదే

గంగానదిలో సాయంసంధ్యవార్షివచ్చెదను- నాకక్షపాల! విభూతిఅన్ని
యుసంచిలోనున్నవి! జాగ్రత్త!

అవధాని

చిత్తము!

: నిష్క్రమించును :

: తెరలో కలకలము :

శివాజీ

ఏమా కలకలము! రాజభటులా! పాపమీ బ్రాహ్మణకుమా
రుడు! - సంచినిండ సువర్ణ నాణెములు నున్నవిగాదా! - విప్రకుమారా!
శేలపు-

: తెరలో కలకలము :

తల్లీ భవానీ!

బంధమునుండి నేబయలువడ్డ క్షణంబుననుండి సర్వది
గబ్బంధమొనర్చినాడు, ననుపట్టుతలంపున పాదూపాహి; దు
స్సంధులు గూఢచారులు, నిశాచరులైరి పురంబులన్ జగ
దాబ్బంధపుడస్తమించె పురపాలుడు మూసెకవాట మార్గముల్

తల్లీ గంగాభవానీ!

: తెర :

★ త్రయోదశ రంగము. ★

ఆశ్రమ పూజామండపము.

: ప్రవేశము :

జయశ్రీ - బాలాజీ

జయశ్రీ

లలితల తావితానములు లాస్యము నల్పైసి, సంజకెంపుకొంగి
జలుగులు జాలువారె సరసీహృదయంబున బింబితంబులై
జిలిబిలి కూకుహూరవళి చిందుచు కోమల కంఠమెత్తిమేల్
కొలుపులుచాడెడికి కొదమకోకిల బాలరసాలశాఖిన్.

తొలియువస్సులలోకనులువిప్పి మకరంద
సారభమీను మందారవిరుల
ప్రత్యూష పవన తరంగమాలాడోలి
కలనూగు ననమాలి కాసుమముల
అరుణ కాంతులలోన చిరునవ్వువిరజల్లు
సుందర తరుణారవిందములను
శైలవారెడువేళ తల్లిగారాబాల
పొత్తిశృంగేలొన్న పొగడపూల

తేటికన్నముందరపోయి తెచ్చినాను
పొద్దుపొడువకమునుపు నీపూజకొరక;
చిన్నివన్నెల చిన్నారి కన్నెవిరులు;
ఆదరింతువు లేదో దేవాదిదేవ!

కర్పూరహారతు లర్పింప లేకుంటి
అందుకొనుము పుష్పహారములను
పన్నీటి జల్లుల పాద్యమీయగ లేను
స్వీకరింపు మరంద బిందువులను
అగరుధూపంబుల అర్చింపజాలను
నంతసిల్లుము పుష్పసారభముల
చందన గంధమ్ము సమకూర్పలేనింక
గృహియింపు పుష్పపరాగములను
పచ్చికస్తూరి వులుగుజవ్వాజిలేదు
ఆదరింపుము నాహృదయార్పణమ్ము!
ఉడుతభక్తిని ఏమిత్తు ఉడుగరలను
అంజలిఘటించునీకిదే ఆదిదేవ!

: బాలాజీని క్రీగంటజూచి : స్వాగతము!

బాలాజీ

దోసిట మల్లెమొగ్గల నధోముఖమై విరజల్లు ఓకళో
పాసిని! తమ్మికెంపుల నివాళుల నిచ్చు భవత్ కటాక్ష వి
న్యాసము దేవదేవు వదనంబున నిల్పిమరల్పు నీనిది
ధ్యాసను, నల్లకల్వ పువ్రలాడెడి చూమ్మలతోరణమ్ముగ౯.

జయశ్రీ

ఎప్పుడురాక?

బాలాజీ

ఎన్నడో నామనఃఫలకమందు చిత్రించుకొన్న సృతిమ, కలలో
గాంచుచున్న విగ్రహము, తీరుతలుపులు కంగళించు శృంగారమూర్తి,

తలవని తలంపుగ నేడిచ్చట ప్రత్యక్షమగుట నాకన్నులను నేనే నమ్మ
లేకున్నాను!

ఏఅతిలోక సుందరి హృదీశ్వరియై రసభావవీచికా
మాయము జాలువార చిరునవ్వులు చిందెడి పక్షుపాళి, స్వ
ర్గీయకళావిలాస మొలికించి, నటించి, అదృశ్యమయ్యెనో
ఆఅమృత స్వరూపిణియె ఆశ్రమమందున పూజనల్పనా?

మొట్టమొదట వనలక్ష్మిమూర్తిభవించి శ్రీభగవానుల ఆశ్రమ
కుటీరముల పూజార్చన విధులొనర్చుచున్నదా అనిఅనుకొన్నానుకాని
నిటుతిరుగునప్పటికి మాజయయే అనిగుర్తించినాను-

జయశ్రీ

పోనీ! ఇప్పటికైనను అనుగ్రహము కలిగిగుర్తింపగల్గినారు!

బాలాజీ

చీనిచీనాంబర చిత్రవిలాసము
లనువీడి నాగచీరనుధరించి
సంప్రగి పరిమళ సహవాసమునువీడి
వేలిని కరు లేక వేణిజేసి
సంజకాంతుల మరుసంజ లీను స్ఫటిక
హారాలు చిక్కులు వారెవెనగ
ఘనసార చందన కలపమ్ములు తొలంగి
తొట్రిలు మొయితీవ తూగియాడ
రత్ననూపురకంకణరానమెడలి
ప్రకృతి యొలుసురసమయత్వమునుజేద
దేవదేవు పూజించు నీదివ్యమూర్తి
ఆశ్రమమునందు నాకు ప్రత్యక్షమయ్యె.

నాకేమియుపాలుపోవుటలేదు. నీవిచ్చటనుండుట ఎట్లుతటస్థించినది?

జయశ్రీ

అడుగుటమరచినాను: ఎక్కడనుండి మీరాక?

బాలాజీ

ఆగ్రానుండి.

జయశ్రీ

మానాన్నగారు కుశలమేనా?

బాలాజీ

ఎంతప్రశాంసముగా అడుగుచున్నావు? క్షేమమే! కానీ - ఆవిషమ పరిస్థితిలో - అసలుసీవిట్టిచటికి ఎట్లువచ్చినావు?

జయశ్రీ

ఏమున్నది! మానాన్నగారు క్షమింపరు! ఇక శృహములోనుండుట అగ్నిమధ్యమున నుండుట - మామధురిక నేను పురుషవేషములతో గురుదేవుల సాన్నిధ్యమును చేరకల్గినాము - మానాన్నగారిని తరువాత కలుసుకొన్నారా?

బాలాజీ

ఒకరాత్రి, నేను తానాజీ కలుసుకొన్నాము

జయశ్రీ

అమ్మో! ఏమైనది?

బాలాజీ

ఏమిలేదు! జయా! నన్నుక్షమింపుము! నీహృదయము నేను అర్థము చేసికొనకకాదు; మీతండ్రిగారివల్ల అంతయు తెలిసికొన్నాను దీనికంతయు వారు నన్ను నిష్ఠురముగా నిందించినందుకు విచారించుట లేదు. కాని- నిన్ను పడరానికష్టముల పాలుచేసినందుకు విచారించుచున్నాను! జయానన్ను క్షమింపుము.

జయశీ!

నేనేమియు కష్టపడలేదు, పూజ్యపాదులు గురుదేవులుకన్న తొడి
కన్న మిన్నగా ప్రేమించుచున్నాను.

: రామముని ప్రవేశము :

బాలాజీ

భగవాన్ గురుదేవుల పాదారవిందములకు శిష్యుడు బాలాజీ
నమస్కారములు!

రామదాసు

ఓ మరామ్! కళ్యాణమున్న! నాయనా! ఎన్నాళ్లకు తిరిగి నిన్ను
చూడకల్గినాను? శివా క్షేమమేగదా?

బాలాజీ

మహారాజు సురక్షితముగా రాజగడము చేరకల్గినాడు. మేము
అగ్రానుండి బయలుదేరి మధురలోవిడి స్రయాగలోకలిసికొని కాశీ
ముందరపడినాము! కాశీలో చిక్కిపోయినారనుకొన్నాము! కాని-
గంగలో ఈది అవతలిగట్టుచేరి తప్పించుకొన్నాను. గురుదేవుల అనుగ్ర
హము! ఛనానీకృప!

రామదాసు

రామ్ రామ్! సంశోషము!

బాలాజీ

ఈశుభవార్తమానము విన్నవించి, గురుదేవుల శోక్కుని
రమ్మని నన్నుపంపినారు-

రామదాసు

నాయనా! సీవుఅగ్రా వెళ్ళినావుగదా! నేనుభారతికి మాజయశీ!
విషయమై ఒకలేఖవ్రాసినాను. జయతుడీ!- తల్లీ- మీనాన్నగారి
వేరేన?

జయశ్రీ

గురుదేవా! వారెనుంగనిదేమియు లేదు-

రామదాసు

నాయనా! నీకెట్లు తెలియును! మరచిపోయినాను. నీవు
ఆగ్రాలో చాలకాలమున్నావుగదా! ... ఏమి ఆనిషయము చెప్పు.

బాలాజీ

ఆగ్రా సేనాశ్రితాగారములో నాకు స్థానములభించుటకు జయ
తగడిగారు భానోజిగారేకారకులు - ఆపరిచయముతో - తరచు
వారింటికి వెళ్ళుచుండువాడను

రామదాసు

వారుకుశలమేగదా? దొంగలవలన నిష్క్రమాదము లేకుండ
అగ్రాచేరినారా?

బాలాజీ

:-జయవంకజూచి తెల్లబోయి:-

లే ... దు ... కు ... శ ... ల

రామదాసు

ఏమట్లునందేహించుచున్నావు? నీవెప్పుడువారిని కలుసుకొన్నావు?
ఏమన్నారు?

బాలాజీ

వారుచాల ప్రభుభక్తి పరాయణులు - మహారాజును, గురు
దేవులను నన్నుదూషించిగారు.

రామదాసు

అదేమి నాయనా! అట్లెందుకు జరుగును?

బాలాజీ

శిక్షణానంతరము నేనుమహారాష్ట్రమునకు వచ్చుచుండగా-
నాకుచాదుషాశోలువులో ఉద్యోగమిప్పించెదమనియు- జయశ్రీ నొక

కంట నన్ను మరియొకకంట జూచుకొందుననియు చెప్పి- గురుదేవులను
పూజించి నన్ను బంధింపజూచినాడు.

రామదాసు

నీ వేసుచెప్పినావు?

బాలాజీ

మొదటిదానికి నేను సమ్మతించలేదు. తరువాత రెండవదానికివారు
సమ్మతించలేదు! మూడవదానికి నాకత్తి సమ్మతించలేదు!

రామదాసు

బాగున్నది! తగువాత!

బాలాజీ

తరువాత! మహారాజు ఆగ్రాలో చిక్కుకొనినాడు! పహారీపై
భానోజీని పాదుషా నియమించినాడు! అప్పుడు జయశ్రీని కలిసి
కొన్నాను. జయ- తండ్రిగారి ముద్రికను ఇచ్చి, మహారాజు విముక్తికి
ఎంతో తోడుపడినది-

రామదాసు

అట్లే! జయ! అమ్మా! నాధన్య వాదాలు-

బాలాజీ

భానోజీ చండశాసనుడు - జయను తీసుకుపోవరని, నేను తానాజీ
మధురనుండి తిరిగి ఆగ్రావెళ్లి ఆరాత్రి భానోజీగారిని కలుసుకొన్నాము.
నన్ను చూచి హుడిపడినాడు. జయశ్రీ అప్పటికే పురుష వేషముతో
అశ్వమునకు బయలుదేరియుండును - నాకు ఈ సంగతి- ఈక్షణము
వరకు తెలియదు - కాని వారు నేనే జయను మహారాష్ట్రమునకు-పంపి
నానని ... నిందించినాడు!

జయశ్రీ

గురుదేవా! పురుషవేషముదాల్చి, అసత్యముపల్కినందుకు
క్షమింపసార్థన - : కాళ్ళపై పడును :

రామదాసు

: లేవనెత్తి : - తల్లీ! ఇప్పుట్టున అసత్యదోషములేదు - నిన్ను
క్షమించుటకు నీవేమి తప్పజేయలేదు-!

బాలాజీ

కానీ జమకు నాపై చాలకోపమువచ్చియుండును.

రామదాసు

తల్లీ! బాలాజీకూడ తనవిద్యుక్తధర్మము ననుష్ఠించినేగాని.
నీపై అనాదృతివహించిగాదు - బాలాజీమహారాష్ట్రమును ఎక్కువగా
ప్రేమించినాడు

బాలాజీ

కృతార్థుడను-

రామదాసు

తల్లీ! అశ్రమమునకు వచ్చినసకీలసంపత్తికి ఆ గ్రామలో చూపిన
స్వార్థత్యాగమునకు. నాకుపరమ సంతోషము-
బాలాజీ! కథ కల్యాణాంతమేగదా! మహారాజదగ్గర పోవుదమా!

బాలాజీ

మహాప్రసాదము-

రామదాసు

జయశ్రీగూడ మంత్రోపచ్యును. రాజగడములో మాతా
జిజ్ఞాసాభాయి గృహము కల్యాణమహామయలో నుండగలదు.

బాలాజీ : జయశ్రీ

కృతార్థులము.

: తెర :

★ చతుర్థ రంగము. ★

వైతాళికులు

రాజశశాంకశేఖరి! మరాత్కరీట మనోజ్ఞచాళి! వి
భ్రాజిత ధన్వపోషక! పరాకృమపాలిత దిగ్విభాగ! పీ
రాజవిశుద్ధతేజ! జిజ్ఞయాజననీ హృదయాబ్ధిచంద్ర! నీ
రాజన మంగళా శిషవిరాజితమూర్తి! శివాజిపార్థినా!

: శివాజీ ప్రవేశము :

వైతాళికులు

(శ్రీ శ్రీ శ్రీ) పూజ్యశ్రీ భగవాన్ సమర్థరామదాసస్వామిమహారాజా!

భారతీతీర్థులు

స్వాగతము! సుశ్రూణభివందనములతో పంపిన మా ఆహ్వానము
ల నందుకొని శ్రీమహాయాసలక్ష్మిర్చి సమావేశమైన సదస్యుల కం
దరకు మా హృదయపూర్వకాభినందనములు! భారతభాగ్యోదయమై
నది! మహారాష్ట్రరాజ్యమున స్వర్ణయుగారంభమైనది. నేడు భారత
దేశమునకు పండుగ! (శ్రీ శ్రీ శ్రీ) మహారాజరాజశ్రీ శివాజీ మహారాజు
పట్టాభిషేకమహోత్సవము.

ఈమహోత్సవమునకు విజయముచేసిన మిత్రరాజ్యములకు
మా స్వాగతము! సామంతదండనాథులకు అభివందనములు. నేటికి
రెండుమాసముననుండియు, మహాశక్తివములలో విధివిరామములేక
పాల్గొనుచు మంగళాశిష ప్రశంసాస్పస్తి సామగానములు నల్పునదీ
బ్రాహ్మణ వర్ణియులకు మానమస్కారములు. స్వదేశవిదేశములరాయ
బారులకు మా కృతజ్ఞత!

శివాజీ

సదస్యులకు నమస్కారము.

భా. తీ.

శ్రీశ్రీశ్రీ పూజ్యశ్రీ వేదాంతమార్గ ప్రతిష్ఠాపనా చార్యులు
కాశీవిద్యాలయాధ్యక్షగాగభట్ట మహాశయులకు స్వాగతము!

గాగభట్టు

సదస్యులారా! సకలవిత్రిసామగ్తరాజు దండనాథ పౌరజనాభి
మతముచే శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాజశ్రీ శివాజీ ప్రభువర్యులకు పట్టాభి
షేకమహోత్సవము జనుగుట యావత్ భారతదేశమునకు మహా
నందదాయకము- శ్రీశివాజీమహారాజు స్వతంత్రమరాఠదేశమున వీర
ధర్మము పునఃప్రతిష్ఠితముగావించిన సవ్యభారతనిర్మాత. ఈమహాపురు
షునిజీవితచరిత్ర ఉద్వలతూత్రతేజముయొక్క దివ్యసంకీర్తనము! సనాతన
ధర్మశాస్త్రానుసారము సుక్షత్రియవంశమాడామఃశి. రాజ్యాభిషేక
మునకు సర్వవిధముల ఉత్తమోత్తమాధికారి. రాజ్యాభిషేకము
నకు నన్ను పురోహితునిగా వరించుట సనాతనధర్మమును శిరసావహిం
చిగౌరవించుట. సదస్యుల ఆదరాభిమానాంగీకారములతో, నేనీధర్మాధి
కారాభిజ్ఞానములను పూజ్యశ్రీ శ్రీమాన్ భగవాన్ సమర్థరామదాస
స్వామివారి ఆజ్ఞానుసారము మహారాజునకు సమర్పించుచున్నాను,

: కిరీటమును కరవాలమును సమర్పించును :

సత్యసంరక్షణార్థము- ధర్మసంస్థాపనార్థము ఈకిరీటమును కరవాల
మును ధరించి- ఛత్రపతివై రాజ్యమేలుకొనుము!

జై ఛత్రపతి శివాజీజై!

శివాజీ

జై! భగవాన్ రామదాసస్వామికి జై!

: జయజయ ధ్యానములు!- నమస్కరించును :

గాగభట్టు

దీప్తాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధిరస్తు! అంతఃపురసాధాంత
మునుండి పట్టాభిషేకమహోత్సవమును గాంచుచున్న రాజజనని
జిణియామాత ధన్యచరితి!

శివాజీ

శ్రీమాన్ పూజ్యశ్రీ భగవాన్ శ్రీరామదాసస్వామి
గురుదేవులకు శివానమస్కారములు-

రామదాసు

సమస్తమంగళావాప్తిరస్తు!

శ్రీమంతంబయి వేదధాత్రియయి ఆశీతాది సేతుప్రజా
స్తామాభ్యున్నతి విశ్వభారతి శరత్ జ్యోత్స్నాయశోవల్లికా
రామంబై విలసిల్లుగాక! విమలార్వప్రోక్షవిజ్ఞానతే
జోమార్గంబున వెలుగాక! సకలక్షోణీశ్వరత్వమై.

—: భరతవాక్యము :—

ఛత్రపతి శివాజీ.

: ఈ గ్రంథ కర్త వి :

౧ ధర్మచక్రం :

చారిత్రక రూపకము. బిందుసాక్షి చంద్రగుప్తుః
చాణక్యమంత్రీ ఉపాదేవి ప్రధానపాత్రలు.

౨ శ్రీకృష్ణదేవరాయలు :

విద్యానగర సామాజ్యమునాటి చారిత్రక నవల

౩ దక్షిణభారతచరిత్ర :

దక్షిణభారత ద్వీపకల్ప చరిత్ర.

౪ కావ్యగుళుచ్ఛము :

ఖండకావ్య సంపుటి.

౫ నవరస ప్రపంచము :

సారస్వత మీమాంస.

౬ యశోధర :

పద్యపబంధము.

౭ కథాప్రపంచము :

కథానికా సముచ్ఛయము.

౮ వ్యాసమంజరి :

సారస్వతవ్యాసములు.

౯ తిక్కన :

కవిబ్రహ్మ జీవితవృత్తము.

: అచ్చ లోనున్న వి :

